

بایسته اها
تیرنامه
مینا جلد

سلسله کتابها
دوره آموزش پایه
ویژه انجمن جمعیت

مدرسه اها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله کتاب‌ها
دوره آموزش پایه
ویژه انجمن جماعت

سوزافرنهنگ

تهیه و تنظیم: مرکز رسیدگی به امور مساجد
انتشار: چاپ دوم، پاییز ۱۳۹۷
مدیر هنری: محسن هادی

نشانی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان دانشگاه
جنوبی، نبش کوچه عطارد، پلاک ۵.
کد پستی: ۱۳۱۶۷۱۳۴۹۹
تلفن: ۶۶۴۹۷۰۲۷
www.masjed.ir

فهرست

۱۳	الگوی تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در محیط مسجد
۱۶	الف) پیش‌فرض‌های تصمیم‌گیری در محیط معنوی مسجد
۲۲	ب) تصمیم‌گیری شورایی
۲۶	ج) جایگاه و اهمیت کارکرد فرهنگی مسجد
۴۷	شورای فرهنگی مسجد
۵۰	الف) مقصود از شورای فرهنگی
۵۳	ب) اهداف و مأموریت‌های شورای فرهنگی
۵۸	ج) جلسات شورای هماهنگی
۶۵	د) شاخص‌های شورای فرهنگی موفق
۶۷	بسته‌های پیشنهادی برای شورای فرهنگی مسجد
۷۰	الف) دستور جلسات پیشنهادی
۱۵۵	پیوست‌ها

دیباچه

در طلوعه چهل سالگی انقلاب شکوهمند اسلامی و بعد از چهار دهه تلاش و مجاهدت در عرصه های اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی، فکر و کلام رسا و راسخ امام را حل به گوش می رسد که: «مسجد محلی است که از آن باید امور اداره شود. این مساجد بود که این پیروزی را برای ملت ما درست کرد. این مراکز حساسی است که ملت باید به آن توجه داشته باشند. اینطور نباشد که خیال کنند که حالا دیگر ما پیروز شدیم، دیگر مسجد می خواهیم چه کنیم. پیروزی ما برای اداره مسجد است.»^۱

در تمام این سالها، فعالیت های شایان توجهی در بسیاری از نهادها و سازمان های متولی در حوزه مسجد صورت گرفته است. اما دانش تخصصی مدیریت مسجد و تدوین نظریات و تجربیات مرتبط با آن، در این دوره، امری مغفول و فراموش شده بود که در آستانه چهل سالگی انقلاب اسلامی و عطف به فرمایش امام عزیز تَسَلُّ که پیروزی ما برای اداره مسجد است، بر

۱. ۵۹/۴/۲۰

آن شدیم، داشته‌های خود را در مرکز رسیدگی به امور مساجد که به تعبیر مقام معظم رهبری، به عنوان «مرکز و مرجع مقبول، آگاه و نافذالکلمه‌ای در امر مساجد»^۱ محسوب می‌شود، در حوزه‌های مطالعاتی، برنامه‌ای و عملیاتی تجمیع و تدوین نموده و به محضر صاحب نظران، دست‌اندرکاران و کارگزاران عرصه مسجد تقدیم نماییم.

امید است ضمن مطالعه و بهره‌مندی از این مجموعه، با ارائه نظرات و پیشنهادات خود، در تکمیل هر چه بهتر و کیفی محصولات در حوزه مدیریت مسجد، سهیم باشید. فراموش نکنیم «چنانچه مساجد کیفیت شایسته خود را بیابد، هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری از دوش جامعه، مردم و مسئولان برداشته خواهد شد»^۲.

مرکز رسیدگی به امور مساجد

^۱ ابلاغیه‌ی رهبر معظم انقلاب به آیت الله مهدوی کنی برای تاسیس مرکز

^۲ رهبر معظم انقلاب - ۱۳۹۰/۷/۱۹

اشاره:

مسجد، آنگونه که در آموزه‌های شریعت مقدس ما و سیره‌ی پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله تصویر گردیده است، دارای ابعاد کارکردی متنوع و متعددی است که سنگ‌بنای جامعه‌ی اسلامی را تشکیل می‌دهد. در دوران کنونی ما که انقلاب شکوهمند اسلامی، چشم‌ها و دل‌ها را برای شکل‌گیری تمدنی نوین، امیدوار ساخته است، احیای ابعاد مختلف کارکردهای مساجد، یکی از دغدغه‌های اصلی رهبر معظم انقلاب و همه‌ی دلسوزان اسلام و انقلاب محسوب می‌شود. رهبر معظم انقلاب در این خصوص، در پیامی به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز می‌فرمایند: ”با این نگاه، دل‌های ما برای مسجد می‌تپد و از شوق و احساس مسئولیت، لبریز می‌گردد. امروز در میان مساجد ما کم نیستند آن‌هایی که می‌توانند نمایی از این تصویر زیبا و شوق‌انگیز را به نمایش درآورند. حضور نسل جوان پاک‌نهاد ما و حضور روحانیون و معلمان آگاه و دلسوز، مسجدهایی را به‌درستی، کانون ذکر و عبادت و اندیشه و معرفت ساخته و یادهای عزیز و گرانبهارا در دل‌های ما برانگیخته است. لیکن تا این وظیفه به تمام و کمال گزارده نشود، هیچ‌یک

از ما نباید و نمی‌توانیم خطری را که از کمبود مسجد با ضعف و نارسایی مساجد، جامعه و جوانان و خانواده‌ها و نسل‌های آینده را تهدید می‌کند، غافل بمانیم و خوراز برکات عظیمی که مسجد طراز اسلامی به کشور و نظام و مردم هدیه می‌کند، محروم سازیم.“

تردید نیست که احیای هویت و کارکردهای مساجد، مستلزم عزمی جدی و اهتمامی هدفمند و برنامه‌محور از سوی همه‌ی دست‌اندرکاران و فعالان مساجد و نهادهای مرتبط و متولی امور مساجد می‌باشد.

مجموعه‌ی پنج‌جلدی بایسته‌های برنامه‌ای مسجد، که توسط معاونت فرهنگی اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد طراحی گردیده است، تلاش می‌کند ابعاد مختلف نظام برنامه‌ای مساجد را مشتمل بر الگوی تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی برنامه‌ای (با محوریت شورای فرهنگی مسجد) الگوی برنامه‌ریزی و طراحی‌های برنامه‌ای، برنامه‌های عبادی و نیایشی، برنامه‌های فرهنگی و تربیتی و برنامه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی، با بهره‌گیری از آموزه‌ها و بایسته‌های دینی، آیات و روایات، تجربه‌ها و ایده‌های موجود و الگوها و چارچوب‌های طراحی شده، در اختیار ائمه‌ی محترم جماعات و سایر فعالین مسجد گذارد.

کتاب نخست از این مجموعه بایسته‌های شورای فرهنگی مسجد را پیش روی مخاطبان قرار می‌دهد. امید است این مجموعه مورد استفاده‌ی مخاطبان قرار گرفته و نظرات ارزشمند آنان، برای اصلاح و تکمیل به مجریان و طراحان منعکس گردد.

مقدمه:

تشکیل شورای فرهنگی در مسجد، یا جلساتی که به نحوی در موضوعات فرهنگی مسجد به بحث و تبادل نظر پردازند، سابقه‌ای دیرینه دارد. به هر حال اغلب مساجدی که به نحوی در زمینه‌ی کارکردها و برنامه‌های فرهنگی، اقدامات موفق‌تری را به عنوان تجربه در اختیار دارند، از چنین ظرفیتی برای طراحی‌های فرهنگی و همچنین استفاده از خرد جمعی برخوردارند. با این وجود، تشکیل شورای فرهنگی موضوعی است که از سال ۱۳۹۲ توسط معاونت فرهنگی اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد، به عنوان یک تجربه‌ی قابل تعمیم، تلقی و در قالب آیین‌نامه‌ی شورای فرهنگی در اختیار ائمه‌ی محترم جماعات قرار گرفته است و از تاریخ فوق تا کنون نیز در جلسات آموزشی توجیهی، هم‌اندیشی‌های دوره‌ای، بازدیدهای میدانی و کلیه‌ی تعاملات صورت گرفته با ائمه‌ی محترم جماعات، تشکیل و فعال‌سازی شورای فرهنگی به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های موفقیت مسجد، مطرح گردیده است.

در نظام‌نامه‌ی مدیریت فرهنگی مسجد نیز که در سال ۱۳۹۴ توسط

معاونت فرهنگی مرکز رسیدگی به امور مساجد به عنوان چارچوب و الگوی کارکرد فرهنگی مسجد طراحی گردیده است، تشکیل و فعال‌سازی شورای فرهنگی مسجد، به عنوان یکی از شاخص‌های مهم و کلیدی در بعد فرهنگی فعالیت‌های مسجد، مدنظر و مورد تأکید قرار گرفته است. البته به فضل الهی و با همت ائمه‌ی محترم جماعات و سایر کارگزاران با اخلاص مساجد، تجربیات بسیار ارزشمند و موفقی از تشکیل و ایفای نقش مؤثر شورای فرهنگی در سطح استان تهران به دست آمده است که امروزه می‌توان گفت موضوع شورای فرهنگی در بین اکثر ائمه‌ی محترم جماعات موضوعی آشنا می‌باشد و در تعداد قابل توجهی از موارد نیز به ظهور و بروز عینی دست یافته است.

آنچه پس از گذشت چند سال از طرح موضوع شورای فرهنگی به عنوان یک نیاز روزآمد به چشم می‌خورد، ارائه‌ی چارچوبی نظام‌مند و برگرفته از تجربه‌های میدانی است که بتواند ائمه‌ی محترم جماعات و سایر فعالین مسجد را در تشکیل، استمرار و نقش‌آفرینی مؤثر شورای فرهنگی یاری نماید.

آنچه در این جزوه پیش روی شماست، تبیین ضرورت و مبنای تشکیل شورای فرهنگی به عنوان الگوی تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در محیط مسجد و همچنین تبیین ابعاد مختلف این ساز و کار مدیریتی می‌باشد. در نهایت اینکه در این کتابچه، پیشنهادهای برای اداره‌ی مطلوب‌تر جلسات، انتخاب اولویت‌های موضوعی و کاربرگ‌های اجرایی تقدیم مخاطبان فرهیخته و ارجمند خواهد شد.

« الگوی تصمیم‌گیری و
تصمیم‌سازی در محیط
مسجد

شورای فرهنگی را می‌توان الگوی تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در محیط مسجد دانست. البته تشکیل هیئت امنای مساجد به عنوان هسته‌ی اولیه‌ی شکل‌گیری مسجد و همچنین ساز و کار برای مدیریت ابعاد مختلف مالی، اداری و تصمیم‌گیری‌های کلان این نهاد مقدس، تجربه‌ای است که در اغلب مساجد وجود دارد و از این حیث موضوعی جدید نیست. چه اینکه هیئت امنای مساجد، موضوعات متنوعی از جمله نگهداری، بازسازی و تکمیل ساختمان مساجد، امور مربوط به رقبات و درآمدهای مسجد، نحوه‌ی جلب کمک‌های مردمی برای اداره‌ی مسجد و سایر امور مربوط به اقتضانات جاری مسجد را بر عهده دارد؛ اما شورای فرهنگی، که از فعالین فرهنگی مسجد و همچنین تعدادی از اعضای هیئت امنای تشکیل یافته است، به‌طور اختصاصی به برنامه‌ریزی امور فرهنگی مسجد می‌پردازد.

در این بخش مبنای شکل‌گیری شورای فرهنگی مسجد، به عنوان مرجع تصمیم‌سازی و طراحی‌های برنامه‌ای در بعد فرهنگی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

« الف) پیش‌فرض‌های تصمیم‌گیری در محیط معنوی مسجد

محیط معنوی مسجد، از ویژگی‌های ممتازی نسبت به سایر محیط‌ها و فضاها، اجتماعی برخوردار است و ایفای نقش کارگزاران مسجد در این محیط مستلزم توجه و دقت نظر در این ویژگی‌هاست. ویژگی‌های محیط مسجد را می‌توان بر خاسته از اصول ارزشی این نهاد مقدس دانست که به برخی از این ویژگی‌ها اشاره می‌شود:

● ۱- مسجد خانه‌ی مردم و متعلق به همه‌ی اقشار است؛

براستی مسجد همانگونه که خانه‌ی خداست، متعلق به همه‌ی اقشار مردم نیز می‌باشد. آحاد اعضای جامعه‌ی اسلامی، حق دارند در محیط مسجد حضور یابند و بارعایت آداب و موازین این نهاد مقدس، از برنامه‌ها و فعالیت‌های متنوع آن بهره‌مند شوند. این ویژگی موجب می‌شود به طور طبیعی تصمیم‌گیری در خصوص برنامه‌های مسجد به معنای مواجهه با طیف متنوعی از مخاطبان و اهالی این نهاد مقدس نیز باشد.

● ۲- سلايق و روحيات مخاطبان و اهالي مسجد مي تواند با يك ديگر متفاوت باشد؛

تنوع مخاطبان مسجد، به طور طبيعي تنوع سلايق، گرايش ها و روحيات آنان را نيز نتيجه مي دهد و برنامه ريزي و تصميم گيري در خصوص فعاليت هاي مسجد را با چالش ها و پيچيدگي هايي مواجه مي سازد. چرا كه هر نوع تصميم گيري و برنامه ريزي، به ويژه در خصوص فعاليت ها و برنامه هايي كه با اهالي مسجد مواجه اي مستقيم و ميداني دارد، براي فرد يا افرادي مطلوب و خوشايند بوده و ممكن است با سليقه ي سايرين هماهنگ نباشد. به اين ترتيب مي توان انتظار داشت طراحي هاي برنامه اي و فعاليت هاي مسجد نظر بر خي را جلب نموده و مخالفت افرادي را نيز به همراه داشته باشد كه در نتيجه تصميم گيري را براي ارگان مسجد دشوار تر مي سازد.

● ۳- مسائل مبتلا به مسجد، موضوعات متنوعي در زمينه هاي عمراني، مالي

اداري، سياسي، فرهنگي، اقتصادي و اجتماعي است؛

مسجد به مثابه ي يك نهاد اجتماعي فعال و پويا، در موضوعاتي مختلف، متنوع و متعدد به مسائلي جاري، مستمر و خاص مبتلا مي باشد. امور جاري مربوط به اين نهاد مقدس شامل نگهداشت مكان، فضاها و محيط مسجد، امكانات و تجهيزات موجود در آن با رعايت موازين شرعي و وقفي، تأمين هزينه ها و جلب مشاركت هاي مردمی، امور مالي و اداري مربوط به رقبات و موقوفات مرتبط با مسجد، امور مرتبط با كار گزاران مسجد، تعاملات مسجد با نهادهاي متولي و مرتبط و امور برنامه اي و كار كردي، از جمله مسائلي است كه در فهرست موسع موضوعات جاري مسجد و كار گزاران و متوليان آن محسوب مي شود.

با اين توصيف، پيش بيني ساز و كار مناسبی جهت تصميم گيري و تصميم سازي در ابعاد مختلف موضوعات فوق براي مسجد، ضروري به نظر

می‌رسد.

● ۴- امام جماعت مدیر طبیعی مسجد است.

امام جماعت مسجد، پرچمدار اصول ارزشی مسجد در بین کارگزاران و اهالی این نهاد مقدس می‌باشد و از آن جا که هماهنگی کلیه فعالیت‌ها و برنامه‌های مسجد با این اصول ارزشی ضروری است، مدیریت مسجد به طور طبیعی بر عهده‌ی امام جماعتی توانا، متعهد و مورد اعتماد اهالی مسجد می‌باشد. از آن جا که مسجد نهادی مردمی بوده و حضور افراد به عنوان نمازگزار، یا ایفای نقش به عنوان کارگزار مسجد اغلب تبرعی می‌باشد، نمی‌توان انتظار داشت مدیریت مسجد در چارچوبی اداری و در ساز و کارهایی رسمی نظیر سازمان‌ها و نهادهای دیگر جاری شود. به این ترتیب می‌توان انتظار داشت، امام جماعت با سازماندهی و رهبری سرمایه‌های انسانی مسجد به‌ویژه ارکان و فعالین این نهاد مقدس، ضمن صیانت از اصول ارزشی مسجد، جایگاه خود را به عنوان مدیر طبیعی در بستر هم‌فکری‌های جمعی و تصمیم‌سازی‌های شورایی جاری سازد.

● ۵- کارکردهای متنوع مسجد، زمینه‌ساز حضور و ایفای نقش ارکان متعددی در

این محیط مقدس گردیده است؛

وجود ابعاد کارکردی متنوع در محیط مسجد، از کارکرد عبادی و نیایشی به عنوان کارکرد محوری تا ابعاد دیگر فرهنگی، تربیتی، آموزشی، اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی، موجب گردیده است که ارکان متعددی در این نهاد مقدس شکل گیرند و به ایفای نقش بپردازند.

حضور و ایفای نقش امام جماعت، شکل‌گیری هیئت امنای مسجد، حضور خادم یا خادمین مسجد، ایفای نقش پایگاه مقاومت بسیج در دو بخش

خواهران و برادران و تشکیلات کانون‌های فرهنگی هنری مساجد از جمله مصادیق شکل‌گیری و ایفای نقش ارکان متعدد در بسط فعالیت‌ها و کارکردهای مسجدها هستند.

● ۶- ظرفیت‌های بی‌نظیر مسجد می‌تواند مطمع افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی متنوع و متعددی واقع شود؛

ظرفیت‌های موجود در نهاد مقدس مسجد را در هیچ مجموعه‌ی دیگری نمی‌توان جستجو کرد. پراکندگی مساجد در پهنه‌ی جغرافیایی شهرها، محلات، مناطق و حتی روستاها، حضور داوطلبانه و گسترده‌ی مردم در این محیط، تنوع برنامه‌ای و کارکردی، عدم وابستگی به سازمان‌ها، نهادها و مجموعه‌ها، همه از جمله مواردی هستند که به عنوان ظرفیت‌های بی‌بدیل مسجد می‌توان از آن‌ها نام برد.

طبیعی است که چنین ظرفیت ارزشمندی مطمع نظر افراد، گروه‌ها و اشخاص حقیقی و حقوقی متنوع با مقاصد و اهداف گوناگون قرار گیرد و از این حیث خطراتی جدی نیز این نهاد مقدس را تهدید نماید. در مقابله و مواجهه با این مخاطرات، مستلزم برخورد هوشمندانه‌ی کارگزاران مسجد در ساز و کاری مناسب می‌باشد.

● ۷- مسجد، خانه‌ی خداست و لازم است همه‌ی تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات بر اساس ارزش‌های الهی و اسلامی صورت پذیرد؛

تردیدی نیست که سیطره‌ی سپهر توحیدی و اصول ارزشی مسجد، همه‌ی شئون این نهاد مقدس اعم از فضاها، محیط و امکانات سخت‌افزاری و همچنین برنامه‌ها و فعالیت‌ها را شامل می‌شود. به ویژه اینکه تصمیم‌گیری درباره‌ی برنامه‌های کارکردی مسجد در ابعاد مختلف از جمله بعد فرهنگی،

مستلزم توجه حداکثری به این اصول ارزشی می باشد. این مهم، روال تصمیم گیری را در مسجد به مثابه‌ی یک سازمان و تشکل ارزش مدار، مستلزم دقایق و ظرافت‌های فراوانی می نماید که به عنوان یکی از پیش فرض‌های پایه و اصلی تصمیم گیری، ضروری است به آن توجه حداکثری صورت پذیرد.

● ۸- در جامعه‌ی اسلامی، مسجد محور محله، منطقه و شهر محسوب می شود و
ضروری است این جایگاه محوری احیا و تقویت گردد؛

تفاوت و وجه تمایز مسجد با عبادتگاه‌های سایر ادیان، آنگونه که از آموزه‌های پایه‌ی دینی ما و همچنین سیره‌ی پیامبر مکرّم اسلام ﷺ و ائمه‌ی اطهار (علیهم السلام) دریافت می شود، در جامعیت این نهاد مقدس و ابعاد کارکردی متنوعی است که برای آن در نظر گرفته شده است. البته اینکه چه میزان از این ابعاد کارکردی متنوعی است که برای آن در نظر گرفته شده است. البته اینکه چه میزان از این ابعاد کارکردی متنوع در شرایط کنونی جزو ظرفیت‌های بالفعل مسجد محسوب می شود و چه میزان از آن مورد غفلت واقع شده است، نباید ابعاد مختلف هویت آن را در ذهن ما مخدوش سازد. به این ترتیب می توان گفت تصمیم گیری در مسجد با این پیش فرض مواجه است که این نهاد مقدس ابعاد مختلف و متنوعی در زمینه‌ی کارکردها و برنامه‌ها خواهد داشت.

پیش‌فرض‌های تصمیم‌گیری در محیط معنوی مسجد

۱- مسجد، خانه‌ی مردم و متعلق به همه‌ی اقشار

۲- تفاوت در سلايق و روحیات اهالی مسجد

۳- تنوع موضوعات مبتلا به مسجد

۴- امام جماعت، به عنوان مدیر طبیعی مسجد

۵- حضور و ایفای نقش ارکان متعدد به تناسب تنوع کارکردهای مسجد

۶- ظرفیت‌های بی‌نظیر مسجد، مطمع نظر افراد حقیقی و حقوقی

۷- ضرورت انطباق همه‌ی تصمیم‌گیری‌ها بر ارزش‌های الهی و اسلامی

۸- ضرورت احیاء جایگاه مسجد به عنوان محور محله، منطقه و شهر

« ب) تصمیم‌گیری شورایی زمینه‌ساز همکاری، همراهی و افتخار جمعی اهالی مسجد

بهره‌مندی از خرد جمعی، اخذ مشورت و تصمیم‌گیری شورایی که مبنا و زمینه‌ساز ارائه‌ی چارچوبی تحت عنوان شورای فرهنگی، به عنوان یکی از ساز و کارهای مدیریت فرهنگی مسجد گردیده، در آموزه‌های دینی ما نیز بسیار مورد توجه واقع شده است. سؤال اینجاست که تصمیم‌گیری شورایی و بهره‌مندی از ظرفیت شورای فرهنگی چگونه می‌تواند در پیشبرد اهداف متعالی این نهاد مقدس، مؤثر و سودمند واقع شود. گزاره‌های زیر را می‌توان به عنوان ثمرات تصمیم‌گیری شورایی در محیط مسجد برشمرد:

۱- تأکید آموزه‌های دینی بر اخذ مشورت:

تصمیم‌گیری شورایی را می‌توان یکی از مصادیق اخذ مشورت دانست. موضوعی که در آموزه‌های دینی بسیار پس‌سنندیده و مورد تأکید است. معروف‌ترین و شناخته‌شده‌ترین گزاره‌ی قرآنی در خصوص پس‌سنندیده شمردن اخذ مشورت، آیه‌ی شریفه‌ی سی و هشتم از سوره‌ی مبارکه‌ی

شوراست که مشورت جسترا یکی از ویژگی‌های چهارگانه‌ی مؤمنان برمی‌شمارد و می‌فرماید: «الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ.» خداوند در این آیه چهار ویژگی برای مؤمنان برشمرده است، از جمله: لبیک به پروردگار، برپایی نماز، مشورت در کارهایشان و انفاق از دارایی‌شان. آنچه از این آیه‌ی شریفه استفاده می‌شود این است که انسان مؤمن، اهل مشورت است و در پیشرفت کارهایش، تنها به عقل و خرد خویش اکتفا نمی‌کند، بلکه از دیدگاه‌های دیگران نیز نهایت استفاده را می‌نماید.

در روایات و سیره‌ی پیامبر مکرم اسلام ﷺ و ائمه‌ی اطهار (علیهم‌السلام) تأکید فراوانی بر این موضوع صورت گرفته است. پیامبر اسلام در این خصوص می‌فرماید: «إِذَا كَانَ أَمْرُكُمْ خِيَارَكُمْ وَأَعْيَانُكُمْ سَمَحَاتِكُمْ وَأَمْرُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَظَهَرُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ بَطْنِهَا وَإِذَا كَانَ أَمْرُكُمْ شِرَارَكُمْ وَأَعْيَانُكُمْ بُخْلًا لَكُمْ وَلَمْ يَكُنْ أَمْرُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَبَطْنُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ ظَهْرِهَا»؛ هنگامی که زمام‌داران شما، نیکان شما باشند و توانگران شما سخاوت‌مندان و کارهای‌تان به شورا انجام گیرد، در این هنگام روی زمین از زیر زمین برای شما بهتر است (یعنی شایسته حیات و زندگی هستید)، ولی اگر زمامداران، بدان، ثروت‌مندان و افراد بخیل باشند و در کارها مشورت نکنید، در این صورت زیر زمین از روی آن برای شما بهتر است. (تحف العقول/ص ۳۶)

۲- تصمیم‌گیری جمعی، زمینه‌ساز مصونیت از اشتباهات مدیریتی:

تصمیم‌گیری جمعی می‌تواند زمینه را برای بروز خطاهای مدیریتی از بین برده و این لغزش‌ها را به حداقل برساند. امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: «مَنْ اسْتَبَدَّ بِرَأْيِهِ هَلَكَ وَمَنْ شَاوَرَ الرَّجَالَ شَارَكَهَا فِي عُقُولِهَا»؛ کسی که استبداد

به رأی داشته باشد، هلاک می‌شود و کسی که با افراد بزرگ مشورت کند در عقل آن‌ها شریک شده است. (نهج البلاغه/ حکمت ۱۶۱). گرد آمدن چند فکر و نگاه متفاوت، ایجاد فرصت برای گفتگو و تضارب آراء، امکان ارزیابی ایده‌ها و نگاه توسط سایرین و ارائه‌ی برآورد دقیق‌تر از محیط واقعی عملیات، می‌تواند به عنوان فواید مشورت و مقدمات مصون‌سازی مدیر از خطاها و اشتباهات تصمیم‌گیری فردی، مورد اشاره قرار گیرد.

۳- سرمایه‌های مادی و معنوی که پای تصمیم‌گیری جمعی، آورده می‌شوند:

یکی دیگر از ویژگی‌های تصمیم‌گیری جمعی، ایجاد زمینه‌ی معاضدت و پشتیبانی در اجرایی‌سازی تصمیمات است. می‌توان امیدوار بود کسانی که مورد مشورت قرار گرفته‌اند و تصمیم‌آخذ شده و برنامه‌های طراحی شده، نتیجه‌ی هم‌فکری آنان است، در مراحل اجرایی‌سازی تصمیم نیز، خود را سهیم و دارای مسئولیت دانسته و همراهی آنان را نیز در این موضوع به عنوان یکی از اصلی‌ترین ظرفیت‌ها و سرمایه‌های اولیه قابل احتساب فرض نمود.

در محیط معنوی مسجد نیز تصمیم‌گیری جمعی و همراه نمودن اعضای شورای فرهنگی می‌تواند ظرفیت‌های ارزشمندی را چه در بعد مادی و چه در بعد معنوی، به میدان فعالیت‌ها و برنامه‌های مسجدی فراخواند و همراه سازد. چه اینکه افرادی که به هر نحو در مراحل تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری مشارکت داشته‌اند با درک بهتری از ابعاد تصمیم اتخاذ شده، در اغلب موارد خواهند کوشید که این تصمیم به مرحله‌ی اجرایی نزدیک شود.

۴- تصمیم‌گیری جمعی، الگویی مناسب برای رهبری و سازماندهی

ظرفیت‌ها:

تصمیم‌گیری جمعی علاوه بر ایجاد زمینه‌ی بهره‌بندی از آراء و اندیشه‌های متفاوت و متنوع، الگویی مناسب برای رهبری و سازماندهی ظرفیت‌ها توسط مدیران نیز محسوب می‌شود. در بستر تصمیم‌گیری جمعی می‌توان انتظار داشت مدیران سرمایه‌های انسانی خود را بشناسند، آن‌ها را در کنار یکدیگر ببینند و نقش‌ها و اثرگذاری‌های آنان را مهندسی و سازماندهی نمایند. به این ترتیب شکل‌گیری شورای فرهنگی مسجد، یکی از اصلی‌ترین زمینه‌ها و بایسته‌های سازماندهی ظرفیت افراد، تشکل‌ها و مجموعه‌هایی است که در محیط مسجد حضور دارد و از جمله کنشگران فرهنگی این نهاد مقدس محسوب می‌شوند. چه اینکه بدون تشکیل شورای فرهنگی می‌توان انتظار داشت، ظرفیت این افراد و تشکل‌ها به صورت الگویی به هم پیوسته در مسیر اهداف مسجد، گرد هم نیایند و ظرفیت‌ها و قابلیت‌های یکدیگر را در قالب تقابل و تداخل نقش‌ها خنثی کنند.

• ثمرات تصمیم‌گیری شورایی در محیط مسجد

« ج) جایگاه و اهمیت کارکرد فرهنگی مسجد

مسجد به عنوان اصیل‌ترین تهاد اسلامی همانگونه که در مقدمه نیز به آن اشاره گردید، دارای ابعاد متنوع کارکردی متناسب با شئون مختلف جامعه‌ی اسلامی است. کارکردهای مسجد را می‌توان در ابعاد عبادی و نیایشی، فرهنگی، تربیتی، آموزشی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حتی نظامی جستجو کرد. آنچه در این گفتار مد نظر ماست تبیین کارکرد فرهنگی مسجد و اهمیت و ضرورت احیاء آن می‌باشد.

۱- اهمیت و جایگاه فرهنگ، در شکل‌گیری تمدن اسلامی:

نقش مسجد در شکل‌گیری تمدن اسلامی، چه در عصر پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و چه در دوره‌ها و اعصار پس از آن نقشی مهم، اثرگذار و محوری است. چه اینکه مساجد در شکل‌گیری نهضت امام خمینی ره و پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی نیز دارای محوریت و نقشی کلیدی بوده‌اند. تأکیدات مکرر امام راحل ره بر زنده نگه داشتن مساجد، توجه به این نهاد مقدس از همان سال‌های آغازین پیروزی انقلاب و توجه خاص رهبر حکیم

و عالیقدر انقلاب اسلامی به جایگاه مساجد، حکایت از آن دارد که این نهاد مقدس نقطه‌ی آغاز شکل‌گیری تمدن اسلامی بوده و تمدن نوین اسلامی نیز جز با محوریت مسجد و با تابش خورشید توحید و زندگی توحیدی از افق مسجد بر گستره‌ی جامعه‌ی اسلامی شکل نخواهد گرفت.

۲- ظرفیت‌های بی‌بدیل مسجد برای کار فرهنگی:

نهاد مقدس و اصیل مسجد، به‌ویژه در شرایطی که مخاطرات متعدد و متنوعی فرهنگ جامعه‌ی اسلامی ما را مورد توجه و تهاجم قرار داده است، در نسبت با این موضوع مهم (فرهنگ)، نقشی متفاوت و کلیدی دارد. نقش کلیدی و اثرگذار مسجد در عرصه‌ی فرهنگی و به تبع آن کارکردهای فرهنگی مسجد، از آن جهت حائز اهمیت است که این نهاد مقدس، دارای ویژگی‌های منحصر به فرد، در بین سایر نهادها و ارکان فرهنگ‌ساز جامعه‌ی اسلامی می‌باشد.

تعدادی از ویژگی‌های مسجد از حیث اثرگذاری فرهنگی بدین شرح قابل بررسی هستند؛

● اول؛ ریشه و اصالت این نهاد، در اندیشه‌ی توحیدی سرچشمه دارد:

مسجد نهادی است که اصالت آن از اندیشه‌ی اسلامی سرچشمه می‌گیرد. خداوند متعال می‌فرماید: «و ان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا» مساجد ویژه‌ی خداست پس هیچ‌کس را با وجود خداوند نخوانید.^۱ بی‌تردید این اصالت موجب می‌شود اثرگذاری فرهنگی مسجد، در سپهر اندیشه‌ی توحیدی و معارف اسلامی صورت پذیرد. با چنین ریشه و اصالتی که مسجد دارد گرایش افراد به مسجد، امری فطری و مبتنی بر گرایش‌های

۱. سوره‌ی مبارکه‌ی جن آیه‌ی ۱۸

توحیدی آنان است.

● **دوم: مبلغ اصلی در مسجد علما هستند:**

علمای دینی از صدر اسلام تا کنون، یکی از اصلی ترین گروه های مرجع در جامعه ی اسلامی محسوب می شده اند و این مرجعیت به ویژه در دوران غیبت، با توصیه و هدایت امام عصر علیه السلام تقویت گردیده است. مرجعیت نهاد روحانیت در جامعه ی ایرانی نیز از گذشته تا کنون مشهود است. چه اینکه پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی نیز که با پرچمداری امام راحل و پیشتازی روحانیون و علمای اعلام، به عنوان مهم ترین پدیده ی قرن حاضر، صورت گرفته است، نشانه ی بارزی بر این جایگاه و مرجعیت می باشد. حضور علما به عنوان امام جماعت که نقشی فراتر از اقامه ی نماز داشته و با رویکرد فراگیر نسبت به نیازها و موضوعات مبتلابه جامعه ی اسلامی صورت می پذیرد، موجب گردیده است که اثرگذاری فرهنگی مساجد، به ظرفیتی عظیم تبدیل شود که البته در برخی موارد همچنان بالقوه باقی مانده و در برخی دیگر نیز با همت و درایت امام محترم جماعت بالفعل گردیده است.

● **سوم: مسجد مکانی مردمی و حضور در مسجد حضوری خودجوش و داوطلبانه است:**

اگرچه بسیاری از نهادها و مجموعه های فرهنگی می کوشند اثرگذاری فرهنگی داشته باشند و ارزش ها و پیام های فرهنگی را در جامعه ی اسلامی منتشر کنند اما در این بین ویژگی ممتاز مسجد مردمی بودن آن است. مسجد را هم می توان خانه ی خدا و هم خانه ی مردم نامید. محلی که مردم به صورت خودجوش و داوطلبانه در آن حضور می یابند و بی تردید این خودانگیزگی نقش مهمی در تأثیرگذاری و نفوذ مسجد در عرصه ی

فرهنگی دارد.

- چهارم؛ رویکرد مسجد، در همه‌ی ابعاد و کارکردها، رویکردی عقیدتی و معرفتی است:

فرهنگ مجموعه‌ی ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهایی است که بر اساس اصول ارزشی و عقاید هر جامعه شکل می‌گیرد و بروز می‌کند. در این بین مسجد که رویکرد اصلی همه‌ی برنامه‌ها و کارکردهایش رویکردی عقیدتی است، می‌تواند با این سپهر گسترده‌ی معرفتی، اثرگذاری بسیار عمیق و موسعی را در پی داشته باشد. در واقع مخاطبان با این پیش‌فرض، پای در مسجد می‌گذارند که به پیام‌ها و رویکردهای ارزشی مسجد توجه دارند یا خود را در معرض آن قرار می‌دهند.

- پنجم؛ مخاطبان مسجد، طیف‌های گوناگون و متنوعی را از طبقات اجتماعی و اقشار شامل می‌شود؛

تنوع مخاطبان بالقوه و بالفعل مسجد، در مقایسه با نهادها و مجموعه‌های دیگر فرهنگی، تنوعی قابل توجه است.

مساجد، هم محل حضور اغنیا و برخورداران جامعه و هم محل حضور طبقات متوسط و پایین هستند. در مساجد، اصناف مختلف هم حضور دارند و طیف‌های گوناگونی از آنان را می‌توان در این نهاد مقدس مشاهده کرد. حتی در برخی از اصناف و گروه‌ها مساجدی اختصاصی وجود دارد که به جهت جغرافیایی یک صنف و گروه خاص را مخاطب خود قرار داده است.

بی‌تردید این تنوع در مخاطب، می‌تواند زمینه‌ی بسیار مناسبی برای اثرگذاری فرهنگی مسجد باشد. مقام معظم رهبری در خصوص تنوع مخاطبان مسجد می‌فرماید: «چه نیکوست که دانش‌آموزان برجسته و

ممتاز در هر محل، در مسجد و در برابر چشم مردم و از سوی امام جماعت تشویق شوند». مسجد باید رابطه‌ی خود را با جوانانی که ازدواج می‌کنند، یا با کسانی که به موفقیت‌های علمی و اجتماعی و هنری و ورزشی دست می‌یابند، با صاحب‌همتانی که کمک به دیگران را وجهه‌ی همت می‌سازند، با غم‌دیدگانی که غمگساری می‌جویند و حتی بانوزادانی که متولد می‌شوند برقرار و مستحکم سازد.^۱

● ششم؛ مسجد، محل حضور خانواده و تقویت پیوندهای خانوادگیست:

خانواده نخستین و مهم‌ترین جامعه‌ای است که انسان در آن متولد می‌شود و رشد و نمو پیدا می‌کند. یکی از ویژگی‌های مسجد این است که اعضای یک خانواده را به صورت جمعی و به هم پیوسته در آغوش خود می‌پذیرد و زمینه را برای تقویت ارحام و پیوندهای خانوادگی فراهم می‌سازد. این چنین است که می‌توان انتظار داشت اثرگذاری مسجد به ویژه در ابعاد تربیتی و فرهنگی، با جهت‌گیری‌های فرهنگی تربیتی خانواده همراه و همسو باشد و زمینه را برای اعتلای فرهنگی فرد و جامعه فراهم سازد.

همراه بودن اعضای خانواده با یکدیگر در سپهر معنوی و معرفتی مسجد می‌تواند ضامن دوام اثرات فرهنگی مسجد در بستر زندگی اسلامی، در بین موضوعات و پیام‌های مورد نظر مسجد در بخش فرهنگی، روشن می‌شود که در گفتارهای پیش رو به آن خواهیم پرداخت.

● هفتم؛ تنوع فرصت‌ها و قابلیت‌های درون مسجد برای انتقال پیام‌های فرهنگی

و فرهنگ‌سازی:

مسجد هم به جهت فضای فیزیکی و هم به جهت تنوع برنامه‌ها و فرصت‌هایی

۱. پیام مقام معظم رهبری به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز

که در اختیار دارد از ظرفیت و امکان فوق العاده و ممتازی برای انتقال مفاهیم و پیام‌های فرهنگی و همچنین جهت‌دهی به نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای مخاطبان برخوردار است.

هریک از فضاها یی که مسجد در اختیار دارد، این فرصت را فراهم می‌کند که برای آن برنامه‌ریزی فرهنگی صورت پذیرد و پیام‌هایی مناسب و متناسب با آن تدارک و پیش‌بینی شود. برنامه‌ها، فعالیت‌ها و خدمات مسجد هم هر یک فرصتی هستند که می‌توان از آن برای اثرگذاری فرهنگی بهره برد.

حضور تشکل‌های مسجدی، که در این محیط حضور دارند یکی از ظرفیت‌های ارزشمندی است که اگر قدر دانسته شود و نقش آنان در کنار یکدیگر هماهنگ و مهندسی گردد، می‌تواند قابلیت‌های بسیاری را به ظرفیت‌های مسجد بیفزاید.

● هشتم: ظرفیت شبکه‌ی مساجد در راستای گفتمان‌سازی فرهنگی:

گفتمان‌سازی را می‌توان یکی از اصلی‌ترین راهبردها در مسیر نشر یک رویکرد فرهنگی دانست. مقصود از گفتمان‌سازی آن‌چنان که در بیان رهبر معظم انقلاب آمده است فراگیرسازی یک معرفت و یک فرهنگ است. در تبیین مفهوم گفتمان‌سازی معظم له می‌فرماید: «گفتمان یعنی یک مفهوم و یک معرفت همه‌گیر بشود در برهه‌ای از زمان در یک جامعه. آن وقت، این می‌شود گفتمان جامعه. این، با کارهای جداجدای برنامه‌ریزی نشده، حاصل نخواهد شد؛ این کار احتیاج دارد به برنامه‌ریزی و کار فعال و مثل دمیدن پیوسته در وسیله‌ی فشاری است که می‌تواند آب یا مایه‌ی حیات یا هوا را به نقاط مختلفی که مورد نظر است، برساند. باید دائم با این دم دمید، تا این اشتعال همیشه باقی بماند. اینکار هیچ نباید متوقف بشود و به برنامه‌ریزی

احتیاج دارد»^۱.

با این توصیف، نقش مساجد، که به صورت شبکه‌ای فراگیر در مناطق مختلف جغرافیایی حضور دارند و اقشار مختلف مردم را تحت پوشش قرار می‌دهند، در مسیر گفتمان‌سازی، نقشی بی‌بدیل است. به‌ویژه اینکه حضور ائمه‌ی محترم جماعات به عنوان اصلی‌ترین مبلغان دینی و مروجان معارف اسلامی بر نفوذ و تأثیر جایگاه مسجد در آحاد مختلف جامعه می‌افزاید.

۱. رهبر معظم انقلاب - دیدار با جمعی از روحانیون و طلاب - آذرماه ۱۳۸۸

ظرفیت‌های بی‌بدیل
مسجد برای اثرگذاری
فرهنگی

ریشه و اصالت مسجد
در اندیشه‌ی توحیدی
است.

رویکرد مسجد در
همه‌ی ابعاد و کارکردها،
رویکردی عقیدتی و
معرفتی است.

شبکه‌ی مساجد
ظرفیت‌های ممتازی
برای گفتمان‌سازی
است.

مسجد مخاطب‌های
گوناگون از طیف‌های
مختلف دارد.

مبّلع اصلی در مسجد،
علم‌هستند.

حضور در مسجد
حضوری داوطلبانه و
خودجوش است.

در محیط مسجد
فرصت‌های متنوعی
برای انتقال پیام‌های
فرهنگی وجود دارد.

مسجد، محل حضور
خانواده و پیوندهای
خانوادگی است.

۳- اهمیت بعد فرهنگی کارکرد مسجد نسبت به سایر ابعاد:

اهمیت کارکرد فرهنگی مسجد را باید با برخواستن از اهمیت و ضرورت توجه به فرهنگ و موضوعات و مسائل فرهنگی در روزگار ما دانست. آنچه اهمیت و جایگاه فرهنگ را به ویژه در روزگار ما پررنگ تر و حساس تر می کند توجه بیگانگان به تمدنی است که دوباره در حال شکل گیری و فراگیری است و این مهم ترین دلیلی است که تهاجم به زیرساخت های فرهنگی این تمدن در دستور کار آنان قرار گیرد.

تعبیری که رهبر حکیم و عالیقدر از توجه غرب به مقابله با فرهنگ اسلامی دارند، که از آن جمله می توان به تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی، ناتوی فرهنگی و نفوذ فرهنگی اشاره کرد، به خوبی بیانگر وضعیت کنونی مادر نسبت با جبهه ی فرهنگی تمدن غرب است و این خود بر اهمیت موضوع فرهنگ دلیلی روشن خواهد بود.

رهبر معظم انقلاب در یکی از دیدارها در تبیین مفهوم تهاجم فرهنگی به دو بعد اصلی اشاره می فرمایند که به خوبی بیانگر جبهه ی غرب می باشد. نخستین بعد از منظر معظم له استفاده از ابزارهای متنوع فرهنگی نظیر ابزارها و قالب های رسانه ای و تولید کالاهای فرهنگی است که اغلب متوجه زمینه های پاک و سالم اخلاقی جامعه اسلامی و با رویکرد ترویج فساد و فحشا است و بعد دوم در بیان معظم له بیانگر آن قسم از تهاجم فرهنگی است که فرهنگ انقلابی حاکم بر ذهنیت جامعه را مورد تهاجم قرار دهد و دل ها و ذهن های مؤمن و مستقر را با ترویج شبهات مردد نماید.^۱

از سوی دیگر، ویژگی کارکرد فرهنگی این است که سایر ابعاد کارکردی

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب در تاریخ ۲۲ تیرماه ۷۳ و در تاریخ ۱۸ اسفند ۷۶

مسجد نیز هر یک به نوعی بر خواسته و متأثر از کارکرد فرهنگی می باشند و با این توصیف می توان کارکرد فرهنگی را روح هویتی مسجد دانست. چه اینکه جنبه های عبادی و نیایشی مسجد نیز خود یکی از مهم ترین جلوه های کارکرد فرهنگی مسجد می باشند و نماز جماعت با کیفیت اصلی ترین برنامه ی فرهنگی مسجد است.

۴- ضرورت احیا و بازخوانی کارکرد فرهنگی مسجد:

در بیان ضرورت احیا و بازخوانی کارکرد فرهنگی مساجد از یک سو باید مخاطرات فرهنگی را که در سطور فوق نیز بدان اشاره گردید، مورد توجه قرار داد و از سوی دیگر ضعف ها و کمبودهایی که در بخش کارکرد فرهنگی مساجد با آن روبرو هستیم، می تواند نشانه ی روشنی بر ضرورت احیا و بازخوانی کارکرد فرهنگی مسجد باشد.

در روزگار ما، علاوه بر اهتمام جبهه ی باطل بر نفوذ فرهنگی با استفاده ی تمام عیار از ابزارها و روش های روزآمد، غفلت و ضعف در مهندسی نقش های نهادهای فرهنگی-اجتماعی موجبات شکل گیری نهادهای موازی متعددی را در کنار مسجد فراهم آورده است که علاوه بر تضعیف کارکردهای اصیل این نهاد مقدس، در بسیاری از موارد خنثی کننده ی اثرات آن در محیط محله و شهر نیز می باشند.

با وجود چنین جبهه ی متخاصمی از بیرون و بی تدبیری هایی در شکل دهی به نهادهای اجتماعی از درون، مساجد نیز نتوانسته اند به موازات گسترش جوامع شهری، افزایش جمعیتی و پیشرفت های فناوری، نقش خود را احیا و بروز آوری کنند و ضعف ها و خلأهایی جدی را می توان در وضعیت بسیاری مساجد از حیث کارکرد فرهنگی مشاهده کرد.

۵- الگوی کار فرهنگی مؤثر:

مقصود از طرح موضوع پیرامون الگوی کار فرهنگی مؤثر، تبیین بیشتر جایگاه شورای فرهنگی، در مسیر اعتلای کارکرد فرهنگی مسجد می‌باشند. در خصوص طراحی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌هایی با رویکرد فرهنگی، که از آن به کار فرهنگی تعبیر می‌شود، باید گفت ظرافت‌ها و دقایقی که در طراحی اینگونه از برنامه‌ها و فعالیت‌ها وجود دارد، بسیار فراتر از سایر اقدامات می‌باشد و به این ترتیب می‌توان فعالیت‌های فرهنگی را جزو پیچیده‌ترین اقدامات مدیریتی و برنامه‌ریزی دانست. این ظرافت از یک سو ناظر به مخاطب فعالیت‌های فرهنگی است که افراد باشعوری هستند و از ویژگی‌ها و پیچیدگی‌های متنوع روحی و معنوی برخوردارند و از سوی دیگر ناظر به مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر متعددی است که در محیط پیرامونی مخاطبان وجود دارد و در روند اثربخشی فعالیت‌های فرهنگی، خارج از اراده‌ی طراحان و برنامه‌ریزان، به‌طور طبیعی ایفای نقش می‌نماید. در این گفتار گزاره‌های کلیدی در خصوص الگوی کار فرهنگی مؤثر ارائه می‌گردد:

● رصد و تحلیل از محیط عملیات:

دستیابی به برآوردی نسبتاً دقیق از محیط عملیات جزو لوازم کار فرهنگی مؤثر می‌باشد. تردیدی نیست که بدون اشراف و شناخت نسبت به محیط عملیات فرهنگی و محیط حضور و زیست مخاطب نمی‌توان امیدوار بود که اقدامات انجام گرفته مبتنی بر نیازهای واقعی او و بر اساس شناخت از سلايق، روحیات و زمینه‌های اثرگذاری بر او باشد.

در این محور، شورای فرهنگی می‌تواند در ارائه‌ی این تحلیل و رسیدن به تصویری مناسب از محیط پیرامونی، به خوبی ایفای نقش نماید. چه اینکه هر یک از اعضای شورای فرهنگی (که درباره‌ی ترکیب و چرایی عضویت

آنان در گفتار بعد سخن خواهیم گفت) می‌توانند متناسب با مأموریت‌های تعیین‌شده و با نگاهی دقیق‌تر به محیط پیرامون خود، در شناخت مسئله‌های کار فرهنگی و مخاطبان آن کمک شایانی به امام‌جماعت و سایر فعالان فرهنگی مسجد ارائه دهند.

● تعیین مخاطبان، پیام‌های مورد نظر و اهداف نگرشی، بینشی و رفتاری ملموس و دقیق:

یکی از اصلی‌ترین آسیب‌های برنامه‌ها و اقدامات فرهنگی موجود، عدم تعیین مخاطب و کم‌توجهی به تعیین دقیق اهداف و پیام‌های مدنظر از اجرای برنامه می‌باشد.

چه اینکه بسیاری از برنامه‌های فرهنگی، فاقد مخاطب یا گروه‌های مخاطب تعیین‌شده می‌باشند و طراحان، مجریان و برنامه‌ریزان بدون توجه به ضرورت تعیین اهداف بینشی، نگرشی و رفتاری، صرفاً با تعیین اهداف عملیاتی و اجرایی، برنامه را به اجرا درمی‌آورند و تأثیرگذاری برنامه به نسبت نیازها و بایسته‌های فرهنگی جامعه‌ی مخاطب، بسیار ناچیز می‌باشد.

● انتخاب روش‌های برنامه‌ای مؤثر:

انتخاب روش‌های برنامه‌ای مؤثر و جذاب نیز یکی دیگر از ارکان در طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی می‌باشد. ضروری است روش‌های برنامه‌ای متناسب با نوع مخاطبان و پیام‌هایی که برای ارائه به آنان برگزیده شده است، انتخاب گردند. به عنوان مثال استفاده از تابلوهای اعلانات مسجد را برای درج احادیثی در موضوع سبک زندگی اسلامی به عنوان یکی از روش‌های قابل استفاده در راستای انتقال پیام‌های فرهنگی ترویجی می‌توان نام برد. در انتخاب روش‌های برنامه‌ای، از یک‌سو باید به سلاقی و گرایش‌های

مخاطبان که انتخاب شده‌اند توجه داشت و از سوی دیگر تناسب روش‌ها و قالب‌های برنامه‌ای با هویت و ویژگی‌های مسجد امری ضروری است که باید برنامه‌ریزان و مجریان برنامه‌های فرهنگی مسجد به آن توجه لازم را داشته باشند.

در جهت انتخاب روش‌ها و قالب‌های مناسب برای برنامه‌های فرهنگی مسجد نیز، شورای فرهنگی می‌تواند ضمن ارائه‌ی پیشنهادات متنوع برنامه‌ای، بسته‌ای مناسب از قالب‌های برنامه‌ای را برای یک بازه‌ی زمانی یک‌ساله، فصلی یا حتی ماهانه تصویب و متناسب با تقسیم کار صورت گرفته به مرحله‌ی اجرا گذارد.

● **تصمیم‌گیری بر اساس بهره‌مندی از خرد جمعی و تقسیم کار برای بهره‌مندی از**

همه‌ی ظرفیت‌ها:

بی‌تردید یکی از اصلی‌ترین ارکان کار فرهنگی موفق و مؤثر از یک سو بهره‌مندی از خرد جمعی برای هدف‌گذاری و طراحی برنامه‌ی مناسب است و از سوی دیگر بهره‌گیری از همه‌ی ظرفیت‌هایی که به نوعی در مراحل اجرایی برنامه‌ی فرهنگی نیز بتوانند ایفای نقش مؤثر داشته باشند.

طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی در محیط معنوی مسجد نیز تابعی از اصول ارزشی این نهاد مقدس است که یکی از مهم‌ترین این اصول، مردمی بودن نهاد مسجد می‌باشد. با این توصیف بهترین برنامه‌ی فرهنگی در محیط مسجد، برنامه‌ای است که با هم‌فکری همه‌ی فعالین مسجد یا نمایندگان آن‌ها طراحی شده باشد و همه‌ی ارکان مسجد نیز در اجرای آن نقش مؤثر داشته باشند.

البته به‌طور طبیعی یکی از برکات هم‌فکری و بهره‌مندی از خرد جمعی، در طراحی برنامه‌های فرهنگی این است که تمام ارکان با توجه به مشارکت و

حضور در مرحله‌ی طراحی، در مرحله‌ی عملیات اجرایی برنامه نیز همکاری و همراهی مؤثر خواهند داشت و حتی اگر نقش مستقیم و ملموسی برای آن‌ها در اجرای برنامه پیش‌بینی نشده باشد، خود را در موفقیت آن سهیم و مؤثر می‌دانند و از اجرای برنامه حمایت خواهند نمود. شورای فرهنگی مسجد مهم‌ترین بستری برای همفکری در طراحی و هدف‌گذاری برنامه‌ها و همچنین موقعیت مناسبی برای تقسیم کار و به‌میدان آمدن همه‌ی ظرفیت‌های موجود در مسجد می‌باشد.

شورای فرهنگی به‌واقع، قرارگاه فرهنگی مسجد است. قرارگاهی که می‌کوشد با درک صحیح از فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود در مسجد برای فعالیت‌های فرهنگی، همه‌ی ظرفیت‌ها و توان موجود را برای کار فرهنگی مؤثر و مطلوب به خدمت بگیرد.

• اجرای منسجم برنامه‌ها و فعالیت‌ها:

اجرای برنامه‌ها به صورت منسجم، منظم و هماهنگ، در واقع یکی از مهم‌ترین مراحل کار فرهنگی در محیط مسجد می‌باشد. هماهنگی ارکان و همدلی و انسجام آن‌ها به طور طبیعی در اجرای برنامه‌های فرهنگی ظهور و بروز خواهد یافت و مخاطبان و اهالی مسجد، نتیجه‌ی این هماهنگی و همدلی را در اجرای برنامه‌ها مشاهده و درک خواهند نمود.

اگرچه اختلاف سلیق و نگاه‌ها در یک محیط مردمی، امری طبیعی محسوب می‌شود و برکات خاص خود را نیز به همراه دارد، اما این تفاوت سلیقه‌ها باید موجب طراحی برنامه‌های خلاقانه و متنوع فرهنگی گردد و منجر به آشفستگی و بی‌نظمی برنامه‌ای در بخش برنامه‌های فرهنگی مسجد نباشد.

با این توصیف می‌توان امیدوار بود در مساجدی که شورای فرهنگی تشکیل گردیده و طراحی و هدف‌گذاری برنامه‌های فرهنگی مسجد را بر عهده

داشته باشد، برنامه‌ها با همکاری ارکان مسجد به‌ویژه تشکل‌های مسجدی و با هماهنگی و انسجام مطلوب، طراحی و اجرا شوند.

● بازخوردگیری و اثرسنجی:

ارتقا و بهبود کیفی برنامه‌های فرهنگی مسجد مستلزم بازخوردگیری و اثرسنجی برنامه‌هایی است که پیش از این به اجرا درآمده‌اند. میزان رضایت اهالی مسجد از برنامه‌ی اجراشده، تأثیر برنامه‌ی اجراشده در افزایش مخاطبان و گرایش آنان به مسجد، اثرات مطلوب برنامه‌ی فرهنگی بر رفع آسیب‌های اخلاقی و اجتماعی موجود در محله و منطقه‌ی پیرامون مسجد، از جمله مواردی هستند که در مقاطع زمانی مشخص و پس از اجرای برنامه‌های اصلی فرهنگی مسجد، باید بررسی و بازخوردگیری شوند.

اعضای شورای فرهنگی مسجد هر یک می‌توانند به عنوان بازوی شورای فرهنگی، برای بازخوردگیری از برنامه‌های فرهنگی عمل کنند و نظر اهالی مسجد را در خصوص این برنامه‌ها جویا شوند و نتیجه را به شورای فرهنگی انعکاس دهند. همانگونه که در گفتار بعدی به آن اشاره خواهد شد، بخشی از زمان جلسات شورای فرهنگی می‌تواند به بررسی و آسیب‌شناسی برنامه‌های فرهنگی اختصاص یابد و در صورت توجه اعضای شورای فرهنگی به این موضوع مهم، برنامه‌های فرهنگی مسجد به مرور زمان در مسیر بهبود و ارتقای کیفی و کمی پیش خواهند رفت.

الگوی کار فرهنگی موثر

رصد و تحلیل از محیط عملیات

تعیین مخاطبان، پیام‌های مورد نظر و اهداف نگرشی، بینشی و رفتاری ملموس و دقیق

انتخاب روش‌های برنامه‌ای مؤثر

تصمیم‌گیری بر اساس بهره‌مندی از خرد جمعی و تقسیم‌کار برای بهره‌مندی از همه‌ی ظرفیت‌ها

اجرای منسجم برنامه‌ها و فعالیت‌ها

بازخوردگیری و اثرسنجی

۶- مهندسی نقش‌ها در کارکرد فرهنگی مسجد:

مسجد علی‌رغم اینکه یک مجموعه‌ی اداری و سازمانی دولتی نمس باشد و از ماهیتی مردمی برخوردار است، ارکان مختلفی به عنوان اجزاء این نهاد مقدس مردمی، در محیط مسجد حضور داشته و هر یک نقشی متفاوت را در پیشبرد اهداف و برنامه‌های مسجد بر عهده دارند.

انسجام، هماهنگی و هم‌افزایی عملکرد این ارکان در مسیر اعتلای کارکرد فرهنگی مسجد، مستلزم مهندسی نقش‌ها و برقراری نسبت‌هایی دقیق فی‌مابین ارکان می‌باشد، به نحوی که مسجد به مثابه‌ی یک کل به هم پیوسته و یک پیکره‌ی واحد با تمام توان در جبهه‌ی فرهنگی انقلاب اسلامی به عنوان یک سنگر استراتژیک ایفای نقش نماید.

در مسیر اعتلای کارکرد فرهنگی مسجد، نقش هر یک از ارکان را می‌توان به اختصار بدین شرح برشمرد:

● نقش امام‌جماعت:

امام‌جماعت، آنگونه که رهبری حکیم و عالیقدر از آن تعبیر نموده‌اند، مدیر طبیعی مسجد و پرچمدار اصول ارزشی این نهاد مقدس می‌باشد. وظیفه‌ی تطبیق جهت‌گیری‌ها و برنامه‌های فرهنگی مسجد با اصول ارزشی این نهاد مقدس، بر عهده‌ی امام‌جماعت می‌باشد.

به این ترتیب، امام‌جماعت چارچوب کلی برنامه‌های فرهنگی مسجد و اهداف اصلی آن را در شورای فرهنگی تبیین می‌نماید و ارکان مختلف می‌توانند در این چارچوب کلی نسبت به طراحی و ارائه‌ی پیشنهادات برنامه‌ای به شورای فرهنگی اقدام نمایند و در نهایت اینکه تطبیق برنامه‌های پیشنهادی با اصول ارزشی مسجد بر عهده‌ی امام‌جماعت می‌باشد.

امام‌جماعت برای این منظور به عنوان رئیس شورای فرهنگی مسجد،

وظیفه‌ی بهره‌مندی از همه‌ی ارکان مسجد را در این شورا دارد.

● نقش شورای فرهنگی:

شورای فرهنگی مسجد، وظیفه‌ی هدف‌گذاری، ایجاد انسجام و هماهنگی برنامه‌ای و هدایت برنامه‌های فرهنگی مسجد را بر عهده دارد. شورای فرهنگی مرجع تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر در حوزه‌ی فعالیت‌های فرهنگی مسجد است. البته با این الزام که ترکیب شورای فرهنگی مطابق با ترکیب آیین‌نامه‌ی مصوب باشد.

به وظایف و مأموریت‌های شورای فرهنگی در گفتار بعد بیشتر پرداخته خواهد شد.

● نقش هیئت امنای مسجد:

هیئت امنای مسجد، نمایندگان و منتخبین مردم هستند که اداره‌ی کلان امور مسجد و پشتیبانی از برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف این نهاد مقدس را بر عهده دارند و در خصوص برنامه‌های فرهنگی نیز هیئت امنای مسجد یکی از اعضای خود را به عنوان نماینده‌ی هیئت‌امنا به شورای فرهنگی معرفی نموده و عضو مذکور در شورای فرهنگی حضوری فعال و مؤثر دارد. وظیفه‌ی هیئت‌امنا در نسبت با برنامه‌های فرهنگی نیز حمایت و پشتیبانی از برنامه‌هایی است که در شورای فرهنگی به تصویب می‌رسد.

با توجه به مشترک بودن تعدادی از اعضای هیئت‌امنا (امام‌جماعت-مسئول پایگاه بسیج و رابط فرهنگی هیئت‌امنا با شورای فرهنگی) ایجاد هماهنگی بین تصمیمات هیئت‌امنا و شورای فرهنگی امر پیچیده‌ای نخواهد بود.

● نقش مسئولین تشکل‌های مسجد:

بخش عمده‌ای از فعالیت‌های فرهنگی مسجد را تشکل‌های مسجدی از

جمله پایگاه بسیج برادران، پایگاه بسیج خواهران و کانون فرهنگی هنری مسجد بر عهده دارند. تشکل‌های مذکور اهداف کلان و مأموریت‌های نهادی معینی دارند که در صورت توجه و دقت نظر در این مأموریت‌ها، تداخلی در ایفای نقش آنان مشاهده نخواهد شد. با این وجود شورای فرهنگی مسجد، بهترین بستر برای ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های تشکیلاتی این مجموعه‌ها با یکدیگر خواهد بود. چه اینکه مسئول هر یک از تشکل‌های مذکور عضو ثابت شورای فرهنگی مسجد می‌باشند. یکی از اصلی‌ترین ساز و کارهای ایجاد انسجام و هماهنگی بین برنامه‌هایی که تشکل‌ها برای اجرا در محیط مسجد دارند، تدوین برنامه‌ی جامع فرهنگی مسجد برای دوره‌ی یک‌ساله یا فصلی است. این برنامه می‌تواند ترکیبی از برنامه‌های پیشنهادی تشکل‌ها و سایر ارکان مسجد باشد که در شورای فرهنگی به بحث و تبادل نظر گذاشته می‌شود و در چارچوبی هماهنگ و منسجم به تصویب شورا و تأیید نهایی امام جماعت مسجد می‌رسد.

● نقش خادم مسجد:

خادم مسجد یکی از عناصر تأثیرگذار در موفقیت برنامه‌های فرهنگی مسجد است. اگر بگوییم خادم مسجد میزبان تشکل‌های مسجدی محسوب می‌شود حرفی گزافه نگفته‌ایم. درک مناسب خادم خادم مسجد از مخاطرات فرهنگی روز جامعه که کودکان، جوانان و نوجوانان را نشان داده است، ارتباط صمیمی و مهربان او با فعالین فرهنگی مسجد به ویژه اعضای تشکل‌های مسجد و سعه‌ی صدر او در ارتباط با مخاطبان کودک و نوجوان، از جمله مواردی است که نقش مهم و تأثیرگذار او را در ارتقای کارکرد فرهنگی مسجد به نمایش می‌گذارد.

پیشنهاد می‌شود برای توجیه و همراه‌سازی خادم مسجد، از سوی امام

جماعت و سایر اعضای شورای فرهنگی اقدامات مناسبی پیش‌بینی گردد و در صورت همراهی و همکاری مناسب او، برنامه‌ای برای تقدیر از خادم مسجد تدارک دیده شود.

● نقش نمازگزاران:

نمازگزاران مسجد از یک‌سو جامعه‌ی هرف برنامه‌های فرهنگی مسجد محسوب می‌شوند و از جنبه‌ی دیگر می‌توان به ظرفیت‌های متنوع و فراوانی که در بین نمازگزاران برای همکاری و معاضدت در برنامه‌های فرهنگی مسجد وجود دارد اشاره کرد.

یکی از وظایفی که هر یک از اعضای شورای فرهنگی بر عهده دارند شناسایی و معرفی ظرفیت‌های خوبی است که در بین نمازگزاران وجود دارد و می‌توان در طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی از این ظرفیت‌ها بهره برد که مهم‌ترین این ظرفیت‌ها می‌تواند شامل ظرفیت‌های انسانی باشد.

به عنوان نمونه معمولاً تعدادی از فرهنگیان، مربیان، اهالی قلم و فرهیختگان در بین نمازگزاران مساجد حضور دارند که بهره‌مندی از ظرفیت آنان در برنامه‌های فرهنگی بسیار مغتنم خواهد بود. برخی از نمازگزاران نیز امکانات و ظرفیت‌های فنی و تخصصی در اختیار دارند که می‌توانند در برنامه‌های فرهنگی به فعالین و مسئولین برنامه‌های فرهنگی مسجد کمک کنند. امکانات و ظرفیت‌های سخت‌افزاری نیز در برخی موارد از طریق نمازگزاران مسجد، قابل تأمین و پشتیبانی است.

در نهایت اینکه در بین نمازگزاران افرادی نکته‌سنج و صاحب‌نظر حضور دارند که می‌توانند در رصد محیط فرهنگی و استخراج مسئله‌ها و آسیب‌ها و همچنین ارزیابی کیفی برنامه‌های فرهنگی مسجد ایفای نقش نمایند.

در این محور، توان شناسایی و ارتباط‌گیری با ظرفیت‌های مذکور در بین

نمازگزاران، از جمله ویژگی‌هایی است که اعضای شورای فرهنگی باید از آن برخوردار باشند.

● مهندسی نقش‌ها در کارکرد فرهنگی مسجد

امام‌جماعت	هدایت، راهبری و انطباق برنامه‌ها با اصول ارزشی مسجد
شورای فرهنگی	هدف‌گذاری، ایجاد انسجام و هماهنگی در برنامه‌های فرهنگی
هیئت‌امنا	حمایت و پشتیبانی از برنامه‌های فرهنگی
تشکل‌های مسجدی	اجرای بخش عمده‌ای از برنامه‌های فرهنگی مسجد
خادم‌مسجد	سعه‌صدر، ارتباط صمیمی و مهربان با فعالان فرهنگی مسجد
نمازگزاران	همکاری، مشارکت و معاضدت در برنامه‌های فرهنگی مسجد

« شورای فرهنگی مسجد

چیستی، چرایی، چگونگی

در فصل پیشین در خصوص الگوی تصمیم‌گیری در مسجد و پیش‌فرض‌های آن، همچنین در خصوص اهمیت و جایگاه کارکرد فرهنگی مسجد، الگوی کار فرهنگی مؤثر و در نهایت مهندسی نقش‌ها در کارکرد فرهنگی مسجد سخن گفته شد. نکات طرح‌شده در فصل پیش مقدمه‌ای در خصوص شورای فرهنگی مسجد تبیین نمود و در فصل حاضر (فصل دوم به‌طور مشخص در خصوص شورای فرهنگی، ترکیب، اهداف و مأموریت‌های آن سخن خواهیم گفت.

« الف) مقصود از شورای فرهنگی

شورای فرهنگی مسجد در آیین نامه‌ی مربوطه اینگونه تعریف شده است: «شورای فرهنگی مسجد» مجمعی است مرکب از امام جماعت و مسئولان و نمایندگان ارکان و تشکل‌ها و فرهیختگان هر مسجد که به منظور هم‌افزایی لازم در اجرای بخشی از برنامه‌های فرهنگی، عمومی و مناسبتی در هر مسجد تشکیل شده و سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه مذکور را بر مبنای استفاده حداکثری از توان و ظرفیت اهل مسجد و اهالی محل و نهادهای ذیربط، تحت مدیریت امام جماعت بر عهده دارد.

* ترکیب اعضای شورای فرهنگی و چرایی عضویت هر یک از آنان:

ترکیب اعضای شورای فرهنگی مسجد در آیین نامه‌ی مصوب مرکز رسیدگی به امور مساجد عبارت است از:

۱. امام جماعت به عنوان رئیس شورا
۲. فرمانده پایگاه بسیج برادران به عنوان دبیر شورا،
۳. مسئول فرهنگی هیئت امنای مسجد به عنوان عضو

۴. مسئول کانون فرهنگی، هنری مسجد به عنوان عضو
۵. مسئول فرهنگی پایگاه بسیج برادران به عنوان عضو
۶. مسئول پایگاه بسیج خواهران مسجد
۷. یک نفر از آقایان و یک نفر از بانوان مجرب در عرصه‌های فرهنگی به انتخاب امام جماعت

ترکیب ۸ نفره‌ی فوق را می‌توان اصلی‌ترین ارکان فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی مسجد دانست و گرد هم آمدن این ظرفیت‌ها می‌تواند زمینه را برای انسجام، هماهنگی و بهره‌مندی حداکثری از ظرفیت‌های فرهنگی مسجد فراهم سازد.

در خصوص چرایی عضویت هر یک از آنان باید گفت؛ حضور امام جماعت به عنوان رئیس شورای فرهنگی ضامن صیانت از اصول ارزشی مسجد بوده و اشراف امام بر فعالیت‌های فرهنگی مسجد می‌تواند در جهت انطباق محتوا و قالب‌های برنامه‌های فرهنگی و مناسبتی مسجد با آموزه‌های دینی، اطمینان بخش باشد. به این ترتیب طراحی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در شورای فرهنگی با بهره‌مندی از خرد جمعی انجام خواهد شد و در نهایت امام جماعت در انطباق با اصول ارزشی مسجد این تصمیمات را جمع‌بندی خواهد نمود. با عنایت به اینکه بخش عمده‌ای از فعالیت‌های فرهنگی مسجد بر عهده‌ی پایگاه بسیج می‌باشد، مسئول پایگاه بسیج برادران به عنوان دبیر شورای فرهنگی ایقاعی نقش می‌نماید و مسئول فعالیت‌های فرهنگی پایگاه بسیج نیز در شورای فرهنگی عضویت دارد. پایگاه بسیج خواهران نیز در بسیاری از مساجد، برنامه‌های متنوعی را برای خواهران اهل مسجد طراحی و اجرا می‌نماید و عضویت مسئول بسیج خواهران نیز در این جهت به عنوان یکی از

اعضای شورای فرهنگی مسجد ضروری است.

از آنجا که هماهنگی و پشتیبانی هیئت امنای مسجد، برای پیشبرد اهداف فرهنگی ضروری است، مسئول فرهنگی هیئت امنای نیز یکی از اعضای ثابت شورای فرهنگی محسوب می‌شود. کانون فرهنگی هنری مسجد نیز یکی دیگر از تشکلهایی است که ایفای نقش او در تقویت کارکرد فرهنگی مسجد مؤثر است. بدین ترتیب عضویت مسئول کانون فرهنگی هنری نیز در شورای فرهنگی پیش‌بینی گردیده است.

در نهایت اینکه با هدف بهره‌مندی از ظرفیت‌های فکری نمازگزاران و اهالی مسجد حضور دو نفر از نمازگزاران فرهیخته و آشنا به فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی نیز در بین اعضای شورای فرهنگی مسجد پیش‌بینی گردیده است. حضور این دو نفر که یک نفر آنان از بین بانوان مسجدی و یک نفر نیز از بین آقایان می‌باشند، می‌تواند ضمن انتقال دیدگاه‌ها و نظرات نمازگزاران مسجد، ظرفیت بسیار ارزشمند آنان را در زمینه‌ی ایده‌پردازی، به میدان آوردن سرمایه‌های معنوی و مادی و شناخت سایر ظرفیت‌های موجود در بین نمازگزاران به خدمت کارکرد فرهنگی مسجد درآورد.

« ب) اهداف و مأموریت‌های شورای فرهنگی

هدف از تشکیل شورای فرهنگی مسجد به‌طور خلاصه بهره‌گیری از همه‌ی ظرفیت‌های موجود در مسجد برای اعتلا و تقویت کارکرد فرهنگی این نهاد مقدس می‌باشد. آیین‌نامه‌ی شورای فرهنگی، موارد زیر را به‌عنوان اهداف شورای فرهنگی عنوان نموده است:

- تقویت و اعتلای برنامه‌های فرهنگی مسجد به‌ویژه نماز جماعت، برنامه‌های تربیتی و سایر برنامه‌های فرهنگی
- تقویت انس و الفت امام‌جماعت با اعضای پایگاه بسیج، کانون‌های فرهنگی-هنری و سایر ارکان و فعالان مسجد به‌عنوان برادران دینی و خادمان خانه خدا؛
- بهره‌گیری از خرد جمعی و جایگزین نمودن فضای مشورتی و شورایی به‌جای سلايق فردی
- هم‌افزایی فکری و اجرایی فعالان جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی در

برابر جنگ نرم دشمن

- به نمایش گذاشتن اتحاد و انسجام یاوران نظام مقدس جمهوری اسلامی در اصلی ترین پایگاه دفاع از ارزش‌ها؛ با عنایت به اهداف تعیین شده برای شورای فرهنگی مسجد

مأموریت شورای فرهنگی:

برای رسیدن به اهداف فوق‌الذکر، مطابق با متن آیین‌نامه‌ی شورای فرهنگی، بدین شرح می‌باشد:

- ۱. سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در جهت تقویت و اعتلای کارکرد فرهنگی مسجد؛

تعیین سیاست‌ها و برنامه‌ریزی فرهنگی مسجد بر عهده‌ی شورای فرهنگی مسجد است. اعضای شورای فرهنگی متناسب با تحلیل وضعیت فرهنگی مسجد و محله و منطقه‌ی پیرامون آن و نیازها و اولویت‌های روزآمد، نسبت به تعیین اولویت‌ها و رویکردهای برنامه‌ای اقدام می‌نمایند.

- ۲. تعیین سهم و تقسیم‌کار میان تشکل‌ها و فعالان فرهنگی مسجد در ارتباط با برنامه‌های مصوب، به تناسب امکانات و ظرفیت هر یک از آن‌ها؛

بی‌تردید هر یک از تشکل‌های فرهنگی مسجد و همچنین فعالان فرهنگی موجود در این نهاد مقدس، ظرفیت‌های متنوع و متعددی در مسیر طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی مسجد دارند که شورای فرهنگی با حضور نمایندگان از بین تشکل‌ها و فعالان فرهنگی، نسبت به تقسیم‌کار و مهندسی نقش‌های هر یک از آنان در اجرای برنامه‌ها اقدام می‌نماید. ایفای

نقش مطلوب شورای فرهنگی در این مسیر می‌تواند هماهنگی و انسجام کار گزاران مسجد را به نمایش بگذارد و از هر گونه تداخل یا تراحم نقش‌ها حتی‌الامکان جلوگیری نماید.

● ۳. هدایت فعالیت‌های فرهنگی مسجد در حوزه‌های بصیرتی، تربیتی و

مناسبتی؛

ایفای نقش شورای فرهنگی مسجد منافاتی با استقلال برنامه‌ای شکل‌های مسجدی ندارد لیکن شورای فرهنگی که مسئولین این شکل‌ها نیز در آن حضور دارند، می‌تواند ضمن ایجاد هماهنگی و انسجام برنامه‌ای، مجموعه‌ی فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی مسجد را در مسیر شکل‌گیری یک جریان بصیرتی، تربیتی و با بهره‌مندی از ظرفیت‌های مناسبتی طول سال هدایت نماید.

● ۴. برنامه‌ریزی و تلاش در جهت جذب حداکثری مخاطبان، علی‌الخصوص

نوجوانان و جوانان:

به‌واقع حضور فعال مخاطبان در محیط معنوی مسجد، یکی از اصلی‌ترین زمینه‌ها و ارکان فعالیت‌های فرهنگی بوده و یکی از مهم‌ترین ابعاد مأموریتی شورای فرهنگی نیز توجه به موضوع جذب مخاطب می‌باشد. البته در این بین جذب نوجوانان و جوانان و برنامه‌ریزی برای ارتباط‌گیری مطلوب با آنان می‌تواند در اولویت قرار گرفته و شورای فرهنگی همواره در این خصوص به بحث و تبادل نظر بپردازد و از همه‌ی ظرفیت‌ها برای جذب و نگهداشت سرمایه‌های انسانی ارزشمند مسجد بهره‌گیری کند.

● ۵. آسیب‌شناسی فرهنگی محله و منطقه و سنجش میان‌اثر بخشی برنامه‌ها در

کاهش و کنترل آسیب‌ها:

همانگونه که پیش‌تر در خصوص کار فرهنگی مؤثر بیان گردید، لازمه‌ی فعالیت فرهنگی مؤثر رصد و تحلیل محیط پیرامون و شناخت آسیب‌ها و ویژگی‌های فرهنگی محیطی است. شورای فرهنگی مسجد مأموریت دارد با نگاهی به محیط پیرامونی خود برنامه‌های فرهنگی را در مسیر رفع آسیب‌ها و تقویت نقاط قوت فرهنگی محیط پیرامونی هدایت نماید. زمینه نیست در محله‌ای که مسجد در آن حضور فعال و مؤثر دارد آسیب‌های اجتماعی متنوعی نیز مشاهده شود و سپهر برنامه‌های فرهنگی مسجد مسائل فرهنگی پیرامون را پوشش ندهد.

● ۶. شناسایی و به‌میدان آوردن توان و ظرفیت دستگاه‌ها، نهادها و مراکز فرهنگی -

اجتماعی دولتی و غیر دولتی در جهت تقویت برنامه‌های مسجد:

مسجد نهادی مردمی است و وابستگی به نهادها و دستگاه‌های دولتی و عمومی ندارد، اما شورای فرهنگی مسجد می‌تواند در راستای برنامه‌های فرهنگی مصوب خود، نسبت به بررسی و امکان‌سنجی بهره‌مندی از ظرفیت‌های کلیه‌ی دستگاه، نهادها و مراکز فرهنگی اجتماعی دولتی و غیردولتی اقدام نموده و این ظرفیت‌ها را با حفظ اصول ارزشی مسجد، به خدمت برنامه‌های فرهنگی خود درآورد.

● ۷. شبکه‌سازی فعالان فرهنگی محله و منطقه در برابر جبهه معارض فرهنگی

انقلاب اسلامی:

با نگاهی به صف‌آرایی‌های صورت‌گرفته در جبهه‌ی باطل در روزگار ما، به‌خوبی می‌توان ضرورت تشکیل جبهه‌ای از عناصر مؤمن و انقلابی را برای

مقابله با جبهه‌ی دشمن، احساس نمود. مسجد نیز در بیانات امام راحل عظیم‌الشان و رهبری حکیم و فرزانه‌ی انقلاب همواره به مهم‌ترین سنگر انقلاب اسلامی تشبیه شده است و انسجام و اتحاد عناصر انقلابی و مسجدی می‌تواند صفوفی محکم را در برابر جبهه‌ی معارض فرهنگی انقلاب اسلامی فراهم سازد.

در این مسیر، شورای فرهنگی مسجد نقشی عمده و کلیدی را بر عهده دارد. این شورا علاوه بر اینکه با ترکیبی از مسئولین تشکل‌ها، کارگزاران مسجد و فعالان فرهنگی مسجد تشکیل می‌شود، می‌تواند محل مناسبی برای شناسایی، معرفی و بهره‌مندی از ظرفیت فعالان فرهنگی محله و منطقه‌ی پیرامون مسجد نیز باشد.

● ۸. جهت‌دهی کلی برنامه‌ها به سمت ترویج اخلاق حسنه، الگوی زندگی اسلامی

وارزش‌های انقلابی:

جهت‌دهی کلی و هدایت محتوایی فعالیت‌های فرهنگی مسجد و پیام‌ها و موضوعاتی که در این برنامه‌ها باید مورد توجه قرار گیرند، بر عهده‌ی شورای فرهنگی مسجد است. چه اینکه تعیین پیام‌هایی هماهنگ با اصول ارزشی مسجد و محتوایی امین و عمیق برای هر یک از فعالیت‌ها می‌تواند مسجد را به کانون بصیرت و تربیت دینی تبدیل نماید.

« ج) جلسات شورای هماهنگی

شورای فرهنگی مسجد اگرچه بخشی از ساختار تشکیلاتی مسجد می باشد اما اصلی ترین بستر ایفای نقش شورای فرهنگی را باید در برگزاری جلساتی منظم و باکیفیت جستجو کرد. چه اینکه برگزاری منظم و هدفمند جلسات شورای فرهنگی و حضور و ایفای نقش بانشاط و مسئولانه‌ی اعضا در این جلسات می تواند اهداف و مأموریت های تعیین شده برای این شورا را تحقق بخشد.

۱- دوره‌ی تشکیلات جلسات:

● تشکیل جلسات به صورت دوهفتگی یا حداکثر ماهانه:

دوره‌ی تشکیل جلسات شورای فرهنگی، متناسب با ظرفیت ها و اقتضایات مسجد تنظیم خواهد شد و بدین ترتیب متفاوت می باشد. با این وجود و با توجه به مأموریت های تعیین شده برای این شورا در جهت برنامه ریزی و هدایت برنامه های فرهنگی مسجد به نظر می رسد تشکیل جلسات به صورت

دوهفته یکبار یا حداکثر ماهی یکبار ضروری می باشد.

● تنظیم جدول زمان بندی تشکیل جلسات به طور سالانه یا فصلی:

پیشنهاد می شود در ابتدای هر سال یا ابتدای هر فصل، جدول زمان بندی تشکیل جلسات شورای فرهنگی برای یک بازه ی زمانی یک ساله یا فصلی تنظیم گردد اعضا بتوانند برنامه ی خود را برای حضور در جلسات از پیش تنظیم و هماهنگ نمایند. تنظیم جدول زمان بندی شورای فرهنگی می تواند امکان تعیین دستور جلسات و موضوعات دارای اولویت را نیز از پیش فراهم سازد.

البته شورای فرهنگی علاوه بر جلسات منظم از پیش تعیید شده، می تواند به فراخور نیازها و مسائلی که با آن برخورد می کند، جلسات فوق العاده پیش بینی و برگزار نماید.

پیشنهاد می شود جدول زمان بندی برگزاری جلسات در نخستین جلسه ی شورای فرهنگی در هر سال (یا هر فصل) به تصویب اعضا برسد و ملاک عمل قرار گیرد.

● اطلاع رسانی و دعوت به جلسات:

اطلاع رسانی و دعوت به جلسات بر عهده ی دبیر شورای فرهنگی می باشد. دبیر شورای فرهنگی می تواند علاوه بر تنظیم و ارائه ی جدول زمان بندی جلسات شورای فرهنگی، برای هر جلسه ی شورای فرهنگی نیز دعوت نامه ای مجزا تهیه نموده و دستور جلسه ی مربوطه را نیز در دعوت نامه به اعضا یادآوری نماید.

تنظیم و ارائه ی دعوت نامه می تواند اهتمام بیشتری را در اعضا برای حضور در جلسات شورای فرهنگی ایجاد نماید.

۲- نحوه‌ی اداره‌ی جلسات:

● رئیس جلسه:

امام جماعت رئیس شورای فرهنگی مسجد و رئیس جلسات این شورا است و علاوه بر هدایت مباحث در مسیر دستور جلسات تعیین شده، جمع‌بندی نهایی نظرات و ابلاغ مصوبات را نیز بر عهده دارد. هدایت مباحث مطروحه به سمت و سوی مأموریت‌های تعیین شده برای شورای فرهنگی، ایجاد وفاق و همدلی میان اعضا، دعوت از همه‌ی اعضا برای ارائه‌ی نظر و مشارکت در مباحث و جمع‌بندی مطلوب و جامع مباحث، از جمله ظرافت‌هایی است که توسط رئیس جلسه مورد توجه قرار می‌گیرد و می‌تواند اثربخشی شورای فرهنگی را در اعتلای کارکرد فرهنگی مسجد تقویت نماید.

● دبیر جلسه:

دبیر شورای فرهنگی و دبیر جلسات شورا، فرماندهی پایگاه مقاومت بسیج برادران مسجد است که اغلب از بین جوانان فعال و انقلابی انتخاب گردیده‌اند. نظم و انسجام جلسات شورای فرهنگی نسبت مستقیمی با پیگیری‌های وجدانه و دلسوزانه‌ی دبیر این شورا دارد.

از جمله وظایف تعیین شده برای دبیر شورای فرهنگی، تعیین زمان و مکان برگزاری جلسات شورای فرهنگی، تعیین دستور جلسات با هماهنگی رئیس شورا، تنظیم و ارسال دعوت‌نامه برای اعضا، پیگیری لازم برای حضور اعضا در جلسه، تنظیم صورت جلسه و اطلاع‌رسانی مصوبات و پیگیری اجرای آن‌ها می‌باشد.

۳- چارچوب پیشنهادی برای جلسات شورای فرهنگی:

جلسات شورای فرهنگی با هدایت رئیس شورا و پیگیری و ایفای نقش مؤثر دبیر شورا برگزار خواهد شد. با این وجود چارچوب زیر به عنوان الگوی پیشنهادی برای برگزاری یک جلسه‌ی شورای فرهنگی مطلوب و موفق تنظیم گردیده است که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

● تلاوت قرآن و بیان حدیث:

از آن جا که شورای فرهنگی مسجد، خود یک نهاد فرهنگی محسوب می‌شود، یکی از اهداف ضمنی و البته بسیار مهم این جلسه، رشد و ارتقای فکری و معرفتی اعضا می‌باشد. به این ترتیب پیشنهاد می‌شود جلسات شورای فرهنگی، حتماً با تلاوت آیاتی منتخب و هماهنگ با مناسبت‌ها آغاز شود. علاوه بر تلاوت آیات، خواندن بخش‌هایی از ترجمه‌ی فارسی آن نیز می‌تواند توجه حاضران را به معانی و مفاهیم این آیات نورانی جلب نماید. علاوه بر تلاوت قرآن، پیشنهاد می‌شود یک حدیث از ائمه‌ی اطهار (علیهم‌السلام) نیز در ابتدای جلسه خوانده شود و حاضران را از دریای عظیم معارف آل محمد (صلوات‌الله‌علیهم‌وآلهم‌وسلم) بهره‌مند سازد. این احادیث می‌توانند متناسب با دستور جلسات شورا یا مناسبت‌های زمانی انتخاب و ارائه گردند.

● بخش تبیینی-تحلیلی:

پس از تلاوت قرآن و خواندن حدیث، پیشنهاد می‌شود بخش نخست جلسه به صورت تبیینی-تحلیلی برگزار شود. در بخش تبیینی-تحلیلی یکی از اعضای جلسه در خصوص موضوعی که از قبل انتخاب و اعلام گردیده است مباحثی را به عنوان طرح مسئله مطرح می‌نماید و حاضران در این خصوص به بحث و تبادل نظر می‌پردازند.

محورهای موضوعی زیر برای طرح در بخش تبیینی تحلیلی جلسات شورای فرهنگی پیشنهاد می‌شود:

- تحلیل بیانات و دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب در موضوع یا موضوعاتی خاص و مورد نظر مسجد
- تحلیل رویدادها و وقایع فرهنگی، سیاسی و اجتماعی روز که مرتبط با ایفای نقش فرهنگی مسجد می‌باشد.
- تحلیل شرایط فرهنگی اجتماعی محیط پیرامون مسجد و استخراج آسیب‌ها، تهدیدها و فرصت‌ها
- هم‌اندیشی در خصوص ویژگی‌های مسجد طراز اسلامی
- هم‌اندیشی در خصوص اقتضائات و ویژگی‌های مخاطبان کلیدی و مهم مورد نظر مسجد و بایسته‌های مواجهه‌ی مطلوب با آنان

در بخش تبیینی-تحلیلی، شورای فرهنگی می‌تواند از ظرفیت امام جماعت یا یکی از اعضای خود استفاده کند یا اینکه افرادی صاحب نظر را برای بحث به عنوان میهمان به جلسه دعوت نماید. به عنوان مثال دعوت از صاحب نظران در زمینه‌ی تحلیل دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب، کارشناسان مسائل فرهنگی اجتماعی و سیاسی و یا مسئولین دستگاه‌ها و نهادهای فرهنگی اجتماعی محلی و منطقه‌ای، که از روحیه و تعهد انقلابی برخوردارند، می‌تواند برای بخش تبیینی-تحلیلی جلسات شورای فرهنگی، پیشنهاد شود.

• دستورجلسات اصلی:

پس از بخش تبیینی-تحلیلی، نوبت به بخشی از جلسه می‌رسد که دستور جلسات اصلی تعیین شده برای شورای فرهنگی، در این بخش مطرح می‌شود. لازم است دستور جلسات شور از قبل تعیین و به اعضا اعلام شده باشد تا اعضای جلسه بتوانند با حضور ذهن در جلسه حاضر شده و ایفای نقشی مؤثر و مطلوب داشته باشند.

با عنایت به مأموریت‌های تعیین شده برای شورای فرهنگی، دستور جلسات شورای فرهنگی می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- بررسی و تعیین موقعیت‌ها و فرصت‌های اجرای برنامه‌های فرهنگی اعم از مناسبت‌های مذهبی و ملی

- تنظیم و تصویب جدول زمان‌بندی راهبردی (بلندمدت)، سالانه، فصلی و ماهانه‌ی مسجد در بخش فرهنگی

- بررسی و ارزیابی برنامه‌های اجرا شده و استخراج نقاط ضعف و قوت

- تعیین اهداف و رویکردهای خرد و کلان فرهنگی مسجد متناسب با اصول ارزشی این نهاد مقدس

- بررسی ظرفیت‌ها و تقسیم کار بین ارکان مسجد متناسب با برنامه‌های مصوب

- بررسی و چاره‌جویی در خصوص مشکلات احتمالی پیش روی برنامه‌های فرهنگی مسجد

لازم به ذکر است عناوین فوق به صورت کلی بوده و لازم است دستور جلسات، ذیل هر یک از عناوین فوق، اما به صورت دقیق و عینی مشخص شوند.

● جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

آخرین قسمت از جلسه‌ی شورای فرهنگی مسجد، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مباحثی است که در جلسه مطرح گردیده است. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری اغلب به صورت تعیین گزاره‌هایی شفاف و روشن و در قالب مصوبات جلسه توسط رئیس شورا انجام و توسط دبیر شورا در صورت تجلیه درج خواهد شد. تنظیم صورت جلسه یکی از وظایف دبیر بوده و از جمله اقداماتی است که بر پیگیری و تحقق مصوبات شورای فرهنگی تأثیری قابل توجه خواهد داشت. پیشنهاد می‌شود پایان جلسه‌ی شورای فرهنگی نیز مزین به ذکر اهل بیت (علیهم‌السلام) باشد و توسل مختصری نیز در انتهای جلسه صورت پذیرد.

« (د) شاخص‌های شورای فرهنگی موفق

ارائهی شاخص همواره می‌تواند در ارزیابی و سنجش میزان تحقق اهداف، مؤثر و مفید باشد. در خصوص شورای فرهنگی مسجد نیز با عنایت به اهداف و مأموریت‌های تعیین‌شده و چارچوب ارائه‌شده برای اداره‌ی جلسات، می‌توان موارد زیر را به عنوان شاخص‌های اصلی موفقیت شورای فرهنگی، هم از حیث ترکیب و کیفیت جلسات شورا و هم از جهت نتایج و اثرات ایفای نقش شورای فرهنگی برشمرد:

- ترکیب کامل و دقیق منطبق با آیین‌نامه مصوب
- تشکیل منظم جلسات، حداقل به صورت دوهفته یک‌بار
- حضور بانشاط و با اشتیاق اعضا در جلسه
- برخورداری جلسات شورای فرهنگی از جدول زمان‌بندی یک‌ساله یا حداقل فصلی
- تعیین دستور جلسات برای کلیه جلسات و اعلام آن در دعوت‌نامه

- گردش مناسب بحث بین اعضا و مشارکت آنان در مباحث جلسه
- ارائه گزارشی از پیگیری و تحقق مصوبات توسط دبیر جلسه در هر جلسه

- تعامل مثبت شورای فرهنگی با هیئت امنای مسجد

- انسجام و هماهنگی بین ارکان در نتیجه‌ی حضور آنان در شورای فرهنگی

پیشنهاد می‌شود در آخرین جلسه‌ی شورای فرهنگی در هر سال به بررسی میزان موفقیت شورای فرهنگی و کیفیت جلسات شورا، مطابق با شاخص‌های فوق، اختصاص یابد و در پایان، تدابیری برای رفع نواقص و نقاط ضعف، توسط اعضای شورا اتخاذ گردد.

« بسته‌های پیشنهادی
برای شورای فرهنگی
مسجد

شورای فرهنگی مسجد با ترکیب، اهداف و مأموریت‌هایی که در فصل پیشین ارائه گردید، تشکیل و متناسب با ظرفیت‌ها و توان مسجد و همچنین نظر اعضای شورای فرهنگی، دستور جلساتی را برای جلسات این شورا تعیین می‌نماید و می‌کوشد اولویت‌های فرهنگی مسجد و اقتضائات و نیازهای فرهنگی اجتماعی محله و منطقه‌ی پیرامون آن را مورد توجه قرار دهد. در این فصل ابتدا موضوعاتی به عنوان پیشنهاد برای گنجاندن در دستور جلسات شورای فرهنگی مسجد ارائه می‌گردد و سپس فرم‌ها و کاربرگ‌های مرتبط با جلسات شورای فرهنگی نیز به صورت نمونه تقدیم خواهد شد.

« الف) دستور جلسات پیشنهادی

با عنایت به اینکه شورای فرهنگی مسجد، طراحی و هدایت برنامه‌های فرهنگی این نهاد مقدس را در طول سال بر عهده دارد، بهره‌مندی از ظرفیت‌های مناسبی طول سال به عنوان فرصت‌های ویژه برای اجرای برنامه‌های فرهنگی و انتقال پیام‌های مرتبط با هر مناسبت ضروری است. با توجه به این مناسبت‌ها، شورای فرهنگی می‌تواند جدول دستور جلسات و موضوعات دارای اولویت خود را به صورت سالانه یا حداقل فصلی تنظیم نماید و با فرصت‌های مناسبی، مواجهه‌ای هدفمند و برنامه‌ریزی شده داشته باشد.

در این گفتار فرصت‌های مناسبی قمری و شمسی (شامل مناسبت‌های مذهبی و مناسبت‌های ملی) مورد توجه قرار گرفته و متناسب با هر ماه دستور جلساتی برای طرح در شورای فرهنگی پیشنهاد می‌گردد. همچنین علاوه بر دستور جلسات مناسبی برخی موضوعات راهبردی مرتبط با کارکرد فرهنگی مسجد نیز به عنوان موضوعات غیرمناسبتی پیشنهاد گردیده‌اند. در نهایت اینکه شورای فرهنگی مسجد می‌تواند از مجموع سه

دسته موضوعات فوق (موضوعات مرتبط با مناسبت‌های قمری، شمسی و غیرمناسبتی) متناسب با ظرفیت‌ها، نیازها و اقتضات مسجد، چند موضوع را به عنوان دستور جلسه‌ی شورای فرهنگی در هر جلسه تعیین و در دعوت‌نامه‌ی ارسالی برای اعضا نیز به این دستور جلسات اشاره نماید. در کنار هر یک از دستور جلسات پیشنهادی، فهرستی از اقداماتی قابل طرح در جلسه‌ی شورای فرهنگی نیز به صورت بسته‌ی پیشنهادی تقدیم گردیده است.

لازم به ذکر است جدول دستورات پیشنهادی برای موضوعات مناسبتی (قمری و شمسی) به تفکیک طراحی شده‌اند تا امکان بهره‌مندی از این جدول در سال‌های آتی پس از انتشار این نوشتار نیز فراهم باشد.

دستور جلسات پیشنهادی برای مناسبت‌های قمری

مجموعه‌ی مناسب‌های حائز اهمیت ماه‌های قمری به همراه دستور
جلسات پیشنهادی و اقدامات عملیاتی و برنامه‌ای ذیل هر یک از آنها
بدین شرح می‌باشد:

۱. آغاز دهه‌ی محرم و ایام سوگواری سالار شهیدان
۲. هفته‌ی امر به معروف و نهی از منکر
۳. تاسوعا و عاشورای حسینی علیه السلام
۴. شهادت امام سجاد علیه السلام

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه محرم از جمله ایام عزاداری سالار شهیدان و هفته‌ی امر به معروف و نهی از منکر و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. تعیین شعارهای حماسی به عنوان شعار محرم سال جاری در محله
۲. برگزاری جلسه با هیئات حسینی علیهم السلام محله جهت سازماندهی برنامه‌های محرم
۳. سیاه پوش کردن مسجد و محله توسط اهالی محل
۴. دعوت از دسته‌جات عزاداری خیابانی برای شروع برنامه در مساجد پس از منبر حسینی علیه السلام
۵. خطابه در روزها و شب‌های محرم
۶. خطابه با موضوع عزت‌مداری سیدالشهدا علیه السلام و اثرات آن در انقلاب اسلامی
۷. برگزاری جلسه زیارت عاشورا با قرائت صد لعن و صد سلام در صبح روزهای عاشورا و تاسوعا

۸. برگزاری زیارت عاشورا از اول محرم تاربعین امام حسین (علیه السلام)

۹. برگزاری مراسم عزاداری شهادت امام سجاد (علیه السلام)

۱. شهادت حضرت رقیه علیها السلام
۲. ولادت امام موسی کاظم علیه السلام
۳. روز وقف
۴. ایام سوگواری دهه آخر ماه صفر
۵. رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام
۶. شهادت امام رضا علیه السلام

دستورجلسات پیشنهادی:

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه صفر از جمله ویژه‌برنامه‌های دهه‌ی آخر ماه صفر و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه:

۱. برگزاری مراسم عزاداری شهادت حضرت رقیه علیها السلام
۲. برنامه‌ریزی جهت برگزاری ویژه‌برنامه اربعین حسینی علیه السلام
۳. قرائت زیارت اربعین حسینی علیه السلام در روز اربعین حسینی علیه السلام
۴. دعوت از هیأت مذهبی محله مسجد جهت اجرای ویژه‌برنامه دهه آخر صفر
۵. برگزاری زیارت نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله از راه دور
۶. برگزاری ویژه‌برنامه عزاداری رحلت نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله، شهادت امام حسن علیه السلام و شهادت امام رضا علیه السلام

۱. شهادت امام حسن عسکری علیه السلام
۲. آغاز ولایت حضرت ولی عصر علیه السلام
۳. هفته‌ی وحدت
۴. ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امام جعفر صادق علیه السلام

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه ربیع‌الاول از جمله ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، هفته‌ی وحدت و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

خطابه با موضوع علت هجرت نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه

۱. برگزاری مراسم عزاداری شهادت امام حسن عسگری علیه السلام
۲. برگزاری جشن آغاز امامت امام عصر و ازدواج پیامبر صلی الله علیه و آله با حضرت خدیجه س و دعاء دست جمعی برای ظهور امام زمان علیه السلام
۳. برگزاری جشن میلاد نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و امام جعفر صادق علیه السلام و خطابه به جهت اهمیت مولودین و سیره‌ی نبوی و جعفری
۴. خطابه با موضوع لزوم وحدت بین اهل سنت و شیعه و اثرات آن با مستکبرین و قطع ایادین آنها از سرزمین اسلامی
۵. فضا سازی، تبلیغات محیطی و آذین بندی مسجد و محل در هفته وحدت
۶. برپایی ایستگاه صلواتی در هفته وحدت
۷. خطابه راجع به نظم و اجتماعات مسلمین به ویژه نماز جماعت

۱. ولادت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام
۲. ولادت امام حسن عسکری علیه السلام
۳. وفات حضرت معصومه علیها السلام

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه ربیع الثانی از جمله ولادت امام حسن عسکری علیه السلام و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری مراسم ولادت امام حسن عسکری علیه السلام
۲. برگزاری مراسم وفات حضرت معصومه علیها السلام
۳. قرائت زیارت حضرت معصومه علیها السلام در روز وفات حضرت
۴. خطابه به مناسبت جایگاه علمی حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
۵. برگزاری جشن ولادت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام
۶. زیارت دسته جمعی خانوادگی حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام
۷. خطابه با موضوع نماز در سالروز واجوب شدن نماز در سال اول هجری

۱. ولادت حضرت زینب علیها السلام و روز پرستار
۲. ایام فاطمیه اول و شهادت حضرت زهرا علیها السلام

دستور جلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه جمادی الاولی از جمله ولادت حضرت زینب علیها السلام، ایام فاطمیه و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری جشن ولادت حضرت زینب علیها السلام و تجلیل از پرستاران محله در روز پرستار
۲. برگزاری مراسم عزاداری شهادت حضرت زهرا علیها السلام فاطمیه اول

۱. ایام فاطمیه‌ی دوم و شهادت حضرت زهرا (ع)
۲. سالروز وفات حضرت ام‌البنین (ع) و روز تکریم مادران و همسران شهدا
۳. ولادت حضرت زهرا (ع) و روز زن
۴. تولد امام خمینی (ره)

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه جمادى الثانی از جمله ایام فاطمیه‌ی دوم و ولادت حضرت زهرا (ع) و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری ویژه برنامه ایام فاطمیه (ع) دوم
۲. خطابه و تشریح و تبیین جایگاه حضرت زهرا (ع) به عنوان اولین حامی و شهیده در راه ولایت
۳. دعوت از هیأت مذهبی محله با محوریت دست‌اندرکاران مسجد به صورت دسته‌جات عزاداری و ایجاد تجمع بزرگ فاطمیون
۴. برگزاری ویژه برنامه ولادت حضرت زهرا (ع)
۵. تجلیل از بانوان فعال و مؤثر مسجد و محله (حافظان قرآن، فعالان فرهنگی و هنری، مادران و همسران شهدا و...)
۶. برگزاری مراسم وفات حضرت ام‌البنین (ع) و تکریم مادران و همسران شهدا
۷. برنامه‌ریزی جهت تکریم مادران و همسران شهدا در روز وفات ام‌البنین (ع)
۸. برپایی مراسم جشن و سرور ویژه ولادت حضرت زهرا (ع)

۱. ولادت امام محمد باقر علیه السلام
۲. شهادت امام هادی علیه السلام
۳. ولادت امام جواد علیه السلام
۴. ولادت امیرالمؤمنین علیه السلام
۵. ایام البیض
۶. وفات حضرت زینب علیها السلام
۷. شهادت امام موسی کاظم علیه السلام
۸. وفات حضرت ابوطالب علیه السلام
۹. عید سعید مبعث

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه رجب از جمله اعتکاف رجبیه، ولادت‌ها و اعیاد و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری مراسم جشن میلاد حضرت امام باقر علیه السلام و تبیین شخصیت علمی آن حضرت
۲. قرائت دعای ماه رجب در بین الصلاتین
۳. برگزاری مراسم عزاداری شهادت حضرت امام هادی علیه السلام
۴. فراخوان جهت جمع‌آوری نذورات مردمی جهت خیرات اموات برای اجرای مراسم متمرکز اطعام نیازمندان در شب لیلہ الرغائب
۵. برگزاری جشن میلاد امام جواد علیه السلام و حضرت علی اصغر علیه السلام

۶. برنامه‌ریزی جهت برگزاری کرسی تلاوت قرآن مجید از ابتدای ماه رجب و تداوم آن در طول سال
۷. خطابه با موضوع اهمیت ایام البیض و اعتکاف و تشویق جوانان جهت ثبت‌نام در مراسم اعتکاف
۸. برنامه‌ریزی جهت برگزاری مراسم معنوی اعتکاف و یا ثبت‌نام از مؤمنین جهت حضور در مساجد منتخب
۹. برگزاری جشن ولایت در میلاد حضرت علی علیه السلام
۱۰. قرائت زیارت امین‌الله در روز ولادت حضرت علی علیه السلام
۱۱. تشکیل هسته‌های مطالعاتی نهج‌البلاغه
۱۲. اختصاص یکی از روزهای هفته جهت برگزاری جلسات شرح نهج‌البلاغه
۱۳. برنامه‌ریزی و اجرای مراسم ام‌داود در روز ۱۵ رجب در بین معتکفین
۱۴. برگزاری مراسم عزاداری وفات حضرت زینب علیها السلام
۱۵. برگزاری مراسم عزاداری شهادت امام موسی کاظم علیه السلام
۱۶. برگزاری ویژه‌برنامه مبعث رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم
۱۷. برگزاری ایستگاه صلواتی در روز عید مبعث
۱۸. برگزاری محفل انس با قرآن به مناسبت عید سعید مبعث
۱۹. تشکیل گروه‌های مردمی جهت آذین‌بندی مسجد، محله و مغازه‌ها از روز مبعث تا اعیاد شعبانیه

۱. ولادت امام حسین علیه السلام و روز پاسدار
۲. ولادت قمر بنی هاشم علیه السلام و روز جانباز
۳. ولادت امام سجاد علیه السلام
۴. ولادت حضرت علی اکبر علیه السلام و روز جوان
۵. ولادت امام عصر علیه السلام
۶. دهه‌ی تکریم و غبارروبی از مساجد

دستور جلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه جمادی الاولی از جمله ولادت حضرت زینب علیها السلام ایام فاطمیه و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. قرائت صلوات شعبانیه پس از نماز ظهر در روزهای ماه شعبان
۲. برگزاری مراسم جشن و سرور میلاد امام حسین علیه السلام
۳. برگزاری مراسم زیارت وارث در شب میلاد امام حسین علیه السلام
۴. تقدیر از پاسداران محله و مسجد به مناسبت روز پاسدار
۵. برگزاری مراسم جشن و سرور میلاد حضرت عباس علیه السلام
۶. تقدیر از جانبازان محله و مسجد به مناسبت روز جانباز
۷. برگزاری مراسم جشن و سرور میلاد حضرت علی اکبر علیه السلام
۸. برگزاری جشن میلاد حضرت علی اکبر علیه السلام
۹. حضور در اماکن مرتبط با جوانان (مدارس، میادین ورزشی، کتابخانه‌ها) و تبریک روز جوان به آن‌ها

۱۰. تجلیل از جوانان نمونه (دانشآموزان ممتاز، مخترع، مبتکر، حافظان قرآن، فعالان فرهنگی و هنری، قهرمانان ورزشی و...) در روز جوان
۱۱. برگزاری جشن میلاد حضرت مهدی عج
۱۲. برگزاری ایستگاه صلواتی در مسجد و محله به مناسبت نیمه شعبان
۱۳. قرائت زیارت آل یاسین در روز نیمه شعبان
۱۴. دوروز خطابه در دهه مهدویت
۱۵. برنامه ریزی جهت برگزاری مراسم غبارروبی مسجد در آستانه ماه مبارک رمضان و طراحی و اجرای برنامه های دیگر ویژه دهه تکریم مساجد
۱۶. برنامه ریزی تأمین لوازم مورد نیاز برای رفاه نمازگزاران (تعمیرات مسجد، سیستم تهویه، گرمایشی و سرمایشی، کفشداری و...)
۱۷. تشکیل جلسه جهت ساماندهی آرایه های مسجد مثل ورودی، سرویس های بهداشتی، دیوارهای داخل و خارج مسجد، تابلوهای اعلانات و محل نصب اعلامیه ها و... جهت زیباسازی و استفاده عموم و رعایت حداکثری بهداشت
۱۸. نصب تراکت هایی با موضوع آرایه های فردی نمازگزاران در مسجد
۱۹. دعوت از اهالی مسجد برای بیان نظرات درباره زیباسازی مسجد
۲۰. تهیه دستگاه خوشبوکننده برای مسجد و نیز عطرهای صلواتی برای استفاده مردم در هنگام ورود به مسجد (جهت فرهنگ سازی)
۲۱. نظارت بر پاکیزگی مهرهای نماز و تعیین یک نفر جهت نظارت مستمر بر آن
۲۲. برنامه ریزی جهت تشویق و جریان سازی و تبلیغات عمومی برای تعطیلی مغازه ها جهت حضور در نماز جماعت

۱. ایام و لیالی ماه مبارک رمضان
۲. وفات حضرت خدیجه (علیها السلام)
۳. ولادت امام حسن مجتبی (علیه السلام)
۴. لیالی پربرکت قدر
۵. ضربت خوردن و شهادت امام علی (علیه السلام)
۶. روز جهانی قدس

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه رمضان

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برنامه‌ریزی برای اجرای برنامه جزء خوانی قرآن با قرائت صحیح قاریان مسجد و حضور حداکثری عموم مردم
  ۲. خطابه پیرامون جایگاه قرآن در سبک زندگی اسلامی
  ۳. برگزاری عزاداری وفات حضرت خدیجه (علیها السلام)
  ۴. خطابه با موضوع نقش حضرت خدیجه در شکل‌گیری پایه‌های اولیه دین مبین اسلام
  ۵. خطابه با موضوع تبیین اهمیت ماه مبارک رمضان
  ۶. برنامه‌ریزی جهت تهیه افطار روزه‌داران در طول ماه مبارک رمضان
  ۷. قرائت بخشی از دعای افتتاح در شب‌های نیمه اول ماه مبارک رمضان
  ۸. قرائت بخشی از دعای ابو حمزه ثمالی در شب‌های نیمه دوم ماه مبارک رمضان
- رمضان

۹. خطابه در شب‌های ماه مبارک رمضان
۱۰. بیان احکام مرتبط با ماه مبارک رمضان در بین الصلاتین ظهر
۱۱. برگزاری ویژه‌برنامه ولادت امام حسن علیه السلام
۱۲. برگزاری ویژه‌برنامه شب‌های قدر
۱۳. برگزاری ویژه‌برنامه شهادت امیرالمؤمنین علیه السلام
۱۴. جمع‌آوری نذورات مردمی جهت سفره افطاری برای ایتام و نیازمندان
با هماهنگی کمیته امداد امام خمینی رحمته الله علیه
۱۵. خطابه با موضوع اهمیت روز قدس
۱۶. هماهنگی جهت حضور دسته‌جمعی در راهپیمایی روز جهانی قدس
۱۷. خطابه با موضوع حفظ دستاوردهای معنوی ماه مبارک رمضان

۱. عید سعید فطر
۲. سالروز تخریب بقیع
۳. وفات حضرت عبدالعظیم حسنی (علیه السلام)
۴. شهادت امام جعفر صادق (علیه السلام)

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه شوال از جمله عید سعید فطر، شهادت امام جعفر صادق (علیه السلام) و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. خطابه با موضوع زکات فطره
۲. جمع‌آوری زکات فطره از بین مؤمنین
۳. برگزاری نماز عید سعید فطر
۴. برگزاری مراسم جشن عید سعید فطر
۵. برگزاری مراسم عزاداری به مناسبت تخریب قبور شریف ائمه بقیع توسط وهابیت
۶. خطابه ائمه جماعات جهت شناخت بیشتر چهره خبیث وهابیت
۷. برگزاری مراسم شهادت امام صادق (علیه السلام) در روز شهادت و دعوت از هیأت مذهبی جهت اجرای برنامه‌های عزاداری

۱. ولادت حضرت معصومه علیها السلام
۲. روز دختر و آغاز دهه‌ی کرامت
۳. روز تجلیل از امام‌گذاران و بقاع متبرکه
۴. ولادت حضرت احمد بن موسی علیه السلام شاهچراغ
۵. ولادت امام رضا علیه السلام
۶. روز دحوالأرض
۷. شهادت امام جواد علیه السلام

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه ذی القعدة از جمله دهه‌ی کرامت و موالید حضرت رضا و حضرت معصومه علیها السلام و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری مراسم جشن به مناسبت میلاد حضرت معصومه علیها السلام و روز دختر
۲. تجلیل از دختران نمونه (دانش‌آموزان ممتاز، مخترع، مبتکر، حافظان قرآن، فعالان فرهنگی و هنری، قهرمانان ورزشی و...) در روز دختر
۳. قرائت زیارت حضرت معصومه علیها السلام در روز ولادت آن حضرت
۴. برنامه‌ریزی جهت برگزاری جشن به مناسبت میلاد امام رضا علیه السلام
۵. قرائت زیارت امام رضا علیه السلام در روز ولادت آن حضرت
۶. آذین‌بندی مسجد و محل در ایام دهه کرامت

۷. برگزاری مراسم جشن در ایام دهه کرامت
۸. برپایی ایستگاه صلواتی در ایام دهه کرامت
۹. خطابه با موضوع روز دحوالأرض
۱۰. عهد دسته جمعی برای روزه‌داری در روز دحوالأرض و تدارک افطار ساده در مسجد
۱۱. زیارت دسته جمعی امامزاده محل در روز تجلیل از امامزادگان و بقاع متبرکه
۱۲. برگزاری مراسم عزاداری شهادت امام جواد (علیه السلام)

۱. سالروز ازدواج حضرت زهرا علیها السلام و امیر المؤمنین علیه السلام
۲. روز ازدواج
۳. شهادت امام باقر علیه السلام
۴. روز عرفه، روز نیایش
۵. عید سعید قربان
۶. ولادت امام هادی علیه السلام
۷. عید سعید غدیر خم
۸. ولادت امام موسی کاظم علیه السلام
۹. روز مباهله

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه ذی الحجّه از جمله برنامه‌ی دعای عرفه، عید قربان و غدیر و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

برگزاری جشن سالروز ازدواج حضرت علی علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام

۱. اهداء هدیه در ضمن مراسم جشن به جوانان مسجدی که در آستانه ازدواج هستند
۲. اقامه نماز دهه اول ذی الحجّه
۳. برگزاری مراسم عزاداری شهادت امام محمدباقر علیه السلام
۴. برگزاری دعای پرفیض عرفه
۵. برگزاری مراسم عزاداری شهادت حضرت مسلم بن عقیل علیه السلام

۶. برگزاری مراسم جشن عید سعید قربان
۷. جمع‌آوری نذورات مردمی برای ذبح گروهی قربانی جهت پخش بین نیازمندان
۸. مراسم ولادت امام علی النقی الهادی (علیه السلام)
۹. برگزاری جشن عید غدیر
۱۰. تجلیل از سادات محله در روز غدیر خم
۱۱. برپایی ایستگاه صلواتی در دهه امامت و ولایت (عید قربان تا عید غدیر)
۱۲. آذین‌بندی مسجد و محله در دهه امامت و ولایت (عید قربان تا عید غدیر)
۱۳. برگزاری مسابقات و اهداء جوایز پیرامون مسئله امامت و ولایت
۱۴. برگزاری مسابقه نقاشی بین کودکان مسجد با موضوع عید غدیر خم و ولایت
۱۵. طرح و برنامه ریزی جهت برگزاری ویژه برنامه ماه محرم الحرام
۱۶. برگزاری مراسم جشن ولادت امام موسی کاظم (علیه السلام)
۱۷. خطابه به مناسبت روز مباهله پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)
۱۸. برگزاری کرسی تلاوت قرآن از سوره انسان (هل اتی)
۱۹. برگزاری جلسه تفسیر قرآن با موضوع آیهی مباهله و تبلیغ

دستور جلسات پیشنهادی برای مناسبت‌های شمسی

مجموعه‌ی مناسبت‌های حائز اهمیت ماه‌های شمسی به همراه دستور جلسات پیشنهادی و اقدامات عملیاتی و برنامه‌ای ذیل هر یک از آنها بدین شرح می‌باشد:

۱. عید نوروز و آغاز سال جدید
۲. روز جمهوری اسلامی
۳. روز طبیعت
۴. روز ملی فناوری هسته‌ای
۵. روز هنر انقلاب اسلامی
۶. روز ارتش جمهوری اسلامی

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی نحوه برگزاری برنامه‌های ویژه عید نوروز در مسجد و سایر مناسبت‌های فروردین ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. خرید لباس نو جهت پخش نمودن بین خانواده‌های نیازمند در آستانه عید نوروز
۲. تشریح جایگاه نوروز در اسلام و اعمال مستحب به ویژه اهمیت صلۀ رحم
۳. برپایی مراسم جشن و سرور ویژه تحویل سال نو با هنوان «سال نور از مسجد آغاز کنیم»
۴. اقدامات و تمهیدات لازم برای پذیرایی از نمازگزاران در ایام عید نوروز به تناسب توان و امکانات مالی مسجد و بهره‌گیری از افراد خیر
۵. حضور در منزل خانواده محترم شهدا جهت تبریک عید نوروز
۶. فضا سازی، تبلیغات محیطی و آذین بندی مسجد و محل

۷. ارسال پیامک‌های تبریک نوروز به نمازگران و اهالی محل
۸. تهیه هدایا و جوایز مناسب برای عموم یا برندگان مسابقات متناسب با زمان و مکان ویژه برنامه عید نوروز
۹. برگزاری نشست بررسی پیشرفت‌های هسته‌ای پس از انقلاب و تبیین کارشکنی‌های استکبار جهانی در روز ملی فناوری هسته‌ای
۱۰. تجلیل از ارتشی‌های مسجد و محل به‌ویژه یادگاران دفاع مقدس در روز ارتش

۱. شکست حمله‌ی نظامی آمریکا به ایران در طبس
۲. روز ملی خلیج فارس
۳. شهادت استاد مطهری و روز معلم
۴. روز کارگر
۵. روز ملی جمعیت

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه‌برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های اردیبهشت از جمله روز معلم و روز کارگر

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. تجلیل از معلمان ساکن در محله در روز معلم
۲. معرفی کتب شهید مطهری به نسل جوان و تشکیل هسته‌های مطالعاتی آثار شهید مطهری
۳. تجلیل از کارگران محله در روز جهانی کار و کارگر
۴. خطابه با موضوع جنبه معنوی کار و عبادت و جهاد محسوب شدن آن
۵. تشریح شکست آمریکا در حمله به ایران در طبس و عنایات غیبی به انقلاب اسلامی
۶. برگزاری مسابقه نقاشی در بین کودکان مسجد و محله با موضوع خلیج همیشه فارس و برگزاری نمایشگاه از این نقاشی‌ها در روز ملی خلیج فارس
۷. خطابه با عنوان دلایل تغییر قبله مسلمین و نقش یهود در آن
۸. تجلیل از معلمان و مربیان مدارس پیرامون مسجد

۱. روز بهره‌وری و بهینه‌سازی مصرف
۲. فتح خرمشهر و روز مقاومت و پیروزی
۳. رحلت بنیانگذار جمهوری اسلامی و انتخاب آیت‌الله خامنه‌ای (حفظ‌الله) به رهبری انقلاب
۴. سالروز قیام پانزده خرداد
۵. روز جهانی محیط زیست
۶. روز تشکیل جهاد سازندگی به فرمان امام راحل
۷. شهادت دکتر چمران

دستورجلسات پیشنهادی

بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های خردادماه از جمله آزادسازی خرمشهر و ارتحال امام خمینی رضی الله عنه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. خطابه با موضوع الگوی مصرف
۲. برگزاری شب خاطره در سالروز سوم خرداد و فتح خرمشهر
۳. خطابه چگونگی آزادسازی خرمشهر و روز مقاومت و ایثار
۴. خطابه در مورد جایگاه فلسطین در جغرافیای سیاسی اسلام و اهمیت آن در سالروز اشغال اولین قبله مسلمین
۵. خطابه در مورد سالروز آغاز محاصره اقتصادی آمریکا علیه ایران در سال ۵۹ و دستاوردهای ایستادگی ملت
۶. دعوت از نمایندگان مجلس جهت بیان گزارش در روز قانون و هفته مجلس
۷. برگزاری مراسم به مناسبت ارتحال حضرت امام خمینی رضی الله عنه و قیام ۱۵ خرداد

۸. خطابه با موضوع ۱۵ خرداد و اثرات این قیام در پیدایش انقلاب اسلامی

۹. برگزاری مراسم بزرگداشت شهادت شهید چمران

۱. روز اصناف
۲. سوء قصد به حضرت آیت الله خامنه‌ای (۱۳۶۰)
۳. شهادت مظلومانه شهید بهشتی و هفتاد و دو تن
۴. حمله‌ی آمریکا به هواپیمای ایرباس ایران
۵. روز شهرداری و دهیاری
۶. روز عفاف و حجاب (سالروز جمله به مسجد گوهرشاد) / روز بهزیستی و تأمین اجتماعی
۷. سالروز تأسیس شورای نگهبان

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه بر نامه‌های مسجد در مناسبت‌های تیر ماه از جمله واقعه‌ی هفتم تیر، روز عفاف و حجاب و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. خطابه با موضوع عفاف و حجاب در روز عفاف و حجاب
۲. تبیین ماهیت حکومت ایلات متحده و نقش آن در استعمار ملت‌ها و بدعه‌دی در قبال ایرام در طول تاریخ در قالب سخنرانی و نمایشگاه
۳. برگزاری نمایشگاه عقاق و حجاب در مسجد

۱. روز فرهنگ پهلوانی و ورزش قهرمانی
۲. سالروز عملیات مرصاد
۳. سالگرد اقامه او این نماز جمعه
۴. روز اهدای خون
۵. روز خبرنگار
۶. روز مقاومت اسلامی
۷. سالروز آغاز بازگشت آزادگان به میهن

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های مردادماه از جمله روز فرهنگ پهلوانی، روز مقاومت اسلامی و سالروز بازگشت آزادگان و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری مراسم تجلیل از آزادگان به مناسبت روز آزادی آزادگان و ورود به میهن اسلامی و دعوت از این عزیزان جهت بیان خاطرات
۲. خطابه با موضوع سالروز پیروزی حزب الله بر رژیم صهیونیستی و تبیین اهمیت مقاومت
۳. خطابه با موضوع کودتای ۲۸ مرداد و جنایات استکبار جهانی نسبت به ملت ایران
۴. برگزاری همایش بزرگداشت روز جهانی مسجد و مسجدالاقصی اولین قبله گاه مسلمین

۵. فراخوان بیان نظرات اهالی محل درباره احیای هویت مسجد
به مناسبت روز جهانی مسجد
۶. گرامیداشت سالگرد اقامه اولین نماز جمعه تهران و تبیین اهمیت
حضور در نماز جمعه
۷. حضور دسته جمعی اهالی مسجد در نماز جمعه

۱. روز پزشکی
۲. آغاز هفته‌ی دولت
۳. روز کارمند
۴. روز داروسازی
۵. شهادت شهیدان رجایی و باهنر (روز مبارزه با تروریسم)
۶. سالروز قیام هفده شهر یور
۷. روز شعر و ادب فارسی
۸. آغاز جنگ نحمیلی و آغاز هفته‌ی دفاع مقدس

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های شهر یور ماه از جمله هفته‌ی دولت، هفته‌ی دفاع مقدس و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. دعوت از فرماندار، استاندار و سایر مسئولان دولت جهت ارائه گزارش به مردم در مسجد به مناسبت هفته دولت
۲. تجلیل از کارمندان اهل مسجد در روز کارمند
۳. خطابه با موضوع نحوه مواجهه با ارباب رجوع در ادارات و اماکن عمومی شهر
۴. خطابه با موضوع جنایات انگلیس در ایران در روز مبارزه با استعمار انگلیس
۵. خطابه با موضوع قیام ۱۷ شهر یور

۶. برگزاری ویژه برنامه در شب‌های هفته دفاع مقدس
۷. برگزاری نمایشگاه دفاع مقدس با همکاری پایگاه مقاومت بسیج
۸. تجلیل از رزمندگان دفاع مقدس و خانواده‌های معظم شهدا
۹. برگزاری نمایشگاه عکس با عکس‌های اهالی محل و به‌ویژه رزمندگان عزیز درباره دفاع مقدس
۱۰. دعوت از جانبازان، ایثارگران و آزادگان برای بیان خاطرات دفاع مقدس
۱۱. برگزاری یادواره شهدای محله
۱۲. غبارروبی گلزار شهدای محله مسجد
۱۳. برگزاری مسابقات ویژه جوانان و نوجوانان در رابطه با دفاع مقدس
۱۴. برگزاری مسابقات جمع‌آوری خاطرات پیرامون دفاع مقدس
۱۵. تهیه یادمان شهدای محل و قرار دادن آن به‌صورت دائمی در داخل یا مقابل مسجد
۱۶. تولید نشریه ویژه شهدای محله و پخش آن در محله مسجد
۱۷. دیدار با خانواده محترم شهدا توسط اعضای شورای فرهنگی مسجد

۱. سالروز شکست حصر آبادان
۲. روز خانواده و تکریم بازنشستگان
۳. روز آتش‌نشانی و ایمنی
۴. روز همبستگی و همدردی با کودکان و نوجوانان فلسطینی
۵. روز جهانی سالمندان
۶. روز نیروی انتظامی
۷. روز تربیت بدنی و ورزش

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در آستانه بازگشایی مدارس و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. حضور ارکان مسجد همراه با امام جماعت محترم مسجد در مراسم بازگشایی مدارس اطراف مسجد
۲. برگزاری مسابقه نقاشی بین کودکان با موضوع کودکان فلسطینی در روز همبستگی و همدردی با کودکان و نوجوانان فلسطینی
۳. عیادت از سالمندان محله در روز جهانی سالمندان
۴. گرامیداشت هفته نیروی انتظامی
۵. تجلیل از پرسنل نیروی انتظامی محله و کادر کلاتری‌ها و پاسگاه‌های راهنمایی و رانندگی
۶. دعوت از مسئولین نیروی انتظامی محله برای سخنرانی در مسجد
۷. تجلیل از ورزشکاران نمونه مسجد و محله در روز تربیت بدنی و ورزش

۱. اعتراض و افشاگری امام خمینی ره علیه کاپیتولاسیون
۲. شهادت محمدحسین فهمیده (روز نوجوان و بسیج دانش آموزی) روز دانش آموز، تسخیر لانه جاسوسی، روز ملی مبارزه با استکبار جهانی
۳. روز کتاب و کتابخوانی

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه های مسجد در مناسبت های آبان ماه از جمله روز دانش آموز و سایر مناسبت های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. تجلیل از دانش آموزان بسیجی مسجد در روز بسیج دانش آموزی
۲. برنامه ریزی برای حضور و شرکت جوانان به صورت دسته جمعی در راهپیمایی روز ۱۳ آبان
۳. تجلیل از دانش آموزان برتر (ممتاز، مخترع، مبتکر، حافظان قرآن، فعالان فرهنگی و هنری، قهرمانان ورزشی و...) در روز دانش آموز
۴. گرامی داشت هفته کتاب و تشویق جوانان و نوجوانان به کتاب خوانی
۵. ایجاد غرفه یا نمایشگاه کتاب در مسجد
۶. تکمیل و غنی سازی کتابخانه مسجد با کمک خیرین و فعالین فرهنگی

۱. روز بسیج مستضعفان
۲. روز مجلس
۳. روز جهانی معلولان
۴. روز دانشجو
۵. روز پژوهش
۶. روز وحدت حوزه و دانشگاه
۷. شب یلدا

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های آذرماه از جمله هفته ی بسیج، روز دانشجو و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برگزاری ویژه برنامه هفته بسیج و تجلیل از بسیجیان نمونه مسجد
۲. دعوت از فرمانده پایگاه مقاومت بسیج جهت ارائه گزارش اقدامات بسیج مسجد در هفته بسیج
۳. برگزاری نمایشگاه دفاع مقدس با همکاری پایگاه مقاومت بسیج
۴. غبارروبی گلزار شهدای محله مسجد
۵. برگزاری مسابقات ویژه جوانان و نوجوانان بسیجی و اهداء جوایز
۶. دیدار با خانواده محترم شهدا، توسط اعضای محترم شورای فرهنگی مسجد
۷. خطابه با موضوع وقف و اهمیت آن در نظام اسلامی در روز وقف

۸. تجلیل از دانشجویمان نمونه (ممتازین تحصیلی، مخترع، مبتکر، حافظان قرآن، فعالان فرهنگی و هنری، قهرمانان ورزشی و...) در روز دانشجو
۹. برگزاری ویژه برنامه در بلندترین شب سال (شب یلدا) و صلوات و شب نشینی در مسجد

۱. ولادت حضرت مسیح (علیه السلام)
۲. سالروز تشکیل نهضت سوادآموزی
۳. سالروز حماسه‌ی ۹ دی (روز بصیرت و میثاق امت با ولایت)
۴. آغاز سال جدید میلادی
۵. سالروز قیام ۱۹ دی مردم قم
۶. فرار شاه معدوم
۷. روز غزه

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های دی ماه از جمله سالروز ۹ دی و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. سخنرانی در شب‌های منتهی به یوم‌الله ۹ دی با موضوعات پاسخ به شبهات در موضوع ولایت فقیه، حماسه ۹ دی، فتنه ۸۸، بصیرت‌شناسی و ...
۲. خطابه جهت عزت و قدرت و نقش آفرینی انقلاب اسلامی در منطقه و کشورهای اسلامی با محوریت ولی فقیه در ایام حماسه ۹ دی
۳. برپایی نمایشگاه محصولات فرهنگی مرتبط با هفته وحدت و یوم‌الله ۹ دی
۴. برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری در مسجد و پایگاه بسیج با موضوع نقش مردم و مساجد در رقم خوردن حماسه ۹ دی
۵. برگزاری مراسم دعا برای آزادی مردم فلسطین در روز جهانی همبستگی با مردم فلسطین

۶. جمع آوری کمک‌های مردمی جهت خرید کتب و اهدای آن به جوانان
در هفته اهداء کتاب

۱. بازگشت امام خمینی به میهن اسلامی (۱۳۵۷)
۲. دهه‌ی مبارک فجر
۳. سالروز پیروزی انقلاب اسلامی
۴. روز فناوری فضایی
۵. روز نیروی هوایی
۶. صدور حکم تاریخی امام خمینی علیه السلام درباره‌ی ارتداد سلمان رشدی

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه‌برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های بهمن‌ماه از جمله دهه‌ی فجر و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. برنامه‌ریزی جهت برگزاری مراسم جشن پیروزی انقلاب اسلامی و گرامیداشت دهه مبارک فجر
۲. برگزاری مراسم جشن و پرسش و پاسخ با حضور مسئولان با هدف تبیین دستاوردهای انقلاب در ایام دهه مبارک فجر
۳. آشنایی اهالی مسجد و به‌ویژه کودکان و نوجوانان با شهدای بزرگ و سرآمد انقلاب، در بیان خاطرات و زندگی‌نامه این بزرگان
۴. خطابه در دهه فجر با موضوع مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم
۵. ساماندهی و تشویق مردم و جوانان جهت شرکت دسته‌جمعی در راهپیمایی ۲۲ بهمن
۶. برگزاری مسابقات ورزشی ویژه جوانان و نوجوانان و اهداء جوایز در

دهه مبارک فجر

۷. اجرای برنامه‌های فرهنگی در مدارس محله و دهه فجر
۸. برنامه‌ریزی جهت تجلیل از خانواده شهدا و ایثارگران در دهه مبارک فجر
۹. عیادت از بیماران و سالمندان محله مسجد در دهه مبارک فجر

۱. روز احسان و نیکوکاری
۲. روز درختکاری
۳. سالروز تأسیس کانون‌های فرهنگی هنری مساجد
۴. روز راهیان نور
۵. سالروز تأسیس بنیاد شهید و روز بزرگداشت شهدا
۶. روز ملی شدن صنعت نفت

دستورجلسات پیشنهادی

- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های اسفندماه از جمله روز بزرگداشت شهدا و سایر مناسبت‌های این ماه

پیشنهادات اجرایی قابل طرح در جلسه

۱. دریافت کمک‌های مردمی جهت مشارکت در برنامه روز احسان و نیکوکاری
۲. کاشتن نهال در فضای داخلی و بیرونی مسجد در روز درختکاری
۳. خرید لباس نو جهت پخش نمودن بین خانواده‌های نیازمند در آستانه عید نوروز
۴. خطابه با موضوع پایان سال و ضرورت محاسبه اعمال
۵. تشریح جایگاه نوروز در اسلام و اعمال مستحب به ویژه اهمیت صلح و رحمت
۶. ارائه گزارش سالانه مالی و فرهنگی مسجد
۷. بیان احادیث و روایات در باب کسب و کار و اهمیت رزق حلال و مصادیق

کسب حرام

۸. تشکیل جلسات ویژه بازاریان و کسبه جهت آموزش احکام خرید و

فروش

۹. تشریح ویژگی‌های اقتصاد اسلامی و بیان مصادیق ربا و نهی از آن در

مواجهه حضوری با اصناف محل

دستور جلسات غیر مناسبتی

علاوه بر دستور جلسات مناسبتی برای شورای فرهنگی، سیزده دیتور جلسه‌ی غیر مناسبتی نیز متناسب با ابعاد مختلف و متنوع و کارکرد فرهنگی مسجد بدین شرح پیشنهاد می‌گردد:

دستور جلسه پیشنهادی:

- برنامه ریزی جهت گسترش فعالیت های قرآنی در مسجد

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی:

- در آستانه ای ماه مبارک رمضان

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. برگزاری کرسی های تلاوت قرآن کریم و استفاده از قاریان محله

به خصوص قاریان نوجوان و جوان با تنظیم جدول زمان بندی

۲. برگزاری کرسی های تفسیر (موضوعی و ترتیبی) به صورت مرتب و

زمان بندی شده

۳. برگزاری جلسه هم اندیشی با فعالان قرآنی جهت گسترش فعالیت های

قرآنی در مسجد

۴. راه اندازی دارالقرآن در مسجد (به صورت رسمی یا غیر رسمی)

۵. ایجاد انگیزه و احساس نیاز در اقشار مختلف جامعه برای رجوع به

قرآن و تبیین جایگاه آن به عنوان کتاب زندگی

۶. برگزاری کلاس های قرآن ویژه کودکان و نوجوانان با بهره گیری از

قصه های قرآنی و به تصویر کشیدن زندگی اسوه های قرآنی

۷. آشنا کردن نمازگزاران با پندها و تمثیل های قرآنی

۸. تشکیل هیأت قرآن و عترت

۹. کاربرد ی کردن مفاهیم قرآن در زندگی روزمره

۱۰. تشکیل جلسات قرائت، حفظ و جمع خوانی قرآن کریم
۱۱. برگزاری دوره‌های آموزشی قرآن، مفاهیم، ترجمه و تفسیر برای سطوح مختلف خصوصاً کودکان، نوجوانان و جوانان و تشویق در عمل به آن
۱۲. نصب طرح‌های گرافیکی مخصوص آیات قرآن
۱۳. برگزاری مسابقات قرآنی (حفظ، قرائت، تفسیر، روان خوانی و...) در رده‌های سنی مختلف
۱۴. آموزش مربیان تربیتی از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی معارف قرآنی
۱۵. اهداء کتاب و نشریات مربوط به فرهنگ و معارف قرآنی به نمازگزاران به‌ویژه جوانان
۱۶. تجلیل از فعالان برتر قرآنی محله مسجد (مربیان، حافظان، قراء، مؤلفان کتب آسمانی و...) که در زمینه گسترش فرهنگ و معارف قرآنی فعالند
۱۷. تشکیل گروه‌های پژوهشی در زمینه بررسی آسیب‌های دینی در عرصه فرهنگ و معارف قرآنی
۱۸. برگزاری نمایشگاه قرآنی در مناسبت‌های ملی و مذهبی
۱۹. تهیه و توزیع چند جلد نشریه قرآنی در طول سال
۲۰. استفاده از ظرفیت فضای مجازی جهت گسترش فعالیت‌های قرآنی
۲۱. برنامه‌ریزی جهت رشد خلاقیت‌های قرآنی
۲۲. تأسیس مهد کودک قرآنی

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی راهکارهای مؤثر در حضور باشکوه و مؤثر بانوان در مسجد

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی ولادت حضرت زهرا علیها السلام و روز زن

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. انتخاب یک نفر به عنوان مسئول سازماندهی برنامه حضور بانوان در

مسجد

۲. انتخاب شورایی از بانوان مسجد جهت برنامه‌ریزی فعالیت‌ها و

برنامه‌های ویژه زنان و دختران و ارائه به شورای فرهنگی مسجد

۳. برنامه‌ریزی جهت اجرای برنامه‌های علمی، فرهنگی، هنری، ورزشی

و... ویژه بانوان محل

۴. سخنرانی ویژه مسائل بانوان و دختران قبل از اذان ظهر روز اول هر ماه

شمسی

۵. تأمین محلی در مسجد به عنوان قرائت‌خانه جهت استفاده بانوان

۶. تجلیل از بانوان فعال و مؤثر مسجد و محله (حافظان قرآن، فعالان

فرهنگی و هنری، مادران و همسران شهدا و...) در روز ولادت حضرت زهرا علیها السلام

۷. برگزاری دوره‌های مختلف آموزشی، فرهنگی و... ویژه بانوان در

مسجد

۸. جذب بانوان فرهیخته محله مسجد و تشکیل گروه مبلغین خواهر

جهت اعزام آن‌ها و ایراد سخنرانی در مجالس و هیئات بانوان تحت نظارت

امام جماعت

۹. برگزاری مسابقات مختلف علمی و فرهنگی ویژه بانوان در مسجد
۱۰. توجه به زیبایی و آراستگی شبستان بانوان از نظر نور، تهویه، فرش، مسیر رفت و آمد و...
۱۱. مشارکت دادن بانوان در فعالیت‌های فرهنگی مسجد
۱۲. برگزاری اردوهای زیارتی خانوادگی
۱۳. تشکیل واحد مشاوره ویژه بانوان در مسجد
۱۴. ایجاد گروهی متشکل از بانوان جهت نگهداری کودکان هنگام اقامه نماز جماعت در مسجد
۱۵. راه‌اندازی قرائتخانه، کتابخانه، بانک نوار، سی‌دی و نرم‌افزار در قسمت شبستان بانوان مسجد
۱۶. تشکیل گروه خادمین افتخاری از بین بانوان جهت انجام فعالیت‌های مربوط به آن‌ها
۱۷. استفاده از مهارت‌های بانوان و میدان دادن برای انجام بخشی از فعالیت‌ها در محیط مسجد
۱۸. توجه به علایق و سلیق بانوان در برنامه‌ریزی فرهنگی و دینی
۱۹. تشکیل گروهی جهت پیگیری حضور بانوان در مسجد و بررسی علل عدم حضور بانوان و رفع مشکل آن‌ها
۲۰. طرح کردن مسائل و مشکلات بانوان و برنامه‌ریزی در راستای رفع و حل مشکلات آنان
۲۱. تأسیس باشگاه ورزشی ویژه بانوان یا اجاره یک سانس باشگاه ورزشی ویژه بانوان مسجدی
۲۲. تشکیل گروه‌های کارآفرینی ویژه بانوان و آموزش مهارت‌های مختلف

دستور جلسه‌پیشنهادی

- بررسی راهکارهای مؤثر در جذب کودکان، نوجوانان و جوانان به مسجد

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه‌ی شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی فصل تابستان و آغاز تعطیلات تابستانی دانش‌آموزان و دانشجویان

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. برنامه‌ریزی جهت غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان در تابستان
۲. برگزاری جلسه سخنرانی برای والدین با موضوع نحوه مواجهه تربیتی با جوانان و ترغیب آنان به حضور در مسجد
۳. برگزاری کلاس‌های آموزشی تربیتی ویژه والدین
۴. برنامه‌ریزی برای به‌کارگیری کودکان در مسجد (مکبری، تلاوت قرآن، پهن نمودن جانمازها، جمع کردن مهرها، توزیع قرآن، غبارروبی مسجد و...)
۵. تشکیل کلاس‌های ویژه آموزش قرآن، نماز و داستان‌های انبیاء و ائمه به کودکان
۶. تشکیل گروه سرود و تواشیح از بین کودکان
۷. تهیه کتب و لوازم کمک آموزشی ویژه کودکان

۸. اهدای امتیاز و اعطای جایزه در صورت استمرار حضور کودکان در مسجد
۹. انتخاب یک نفر به عنوان مسئول سازماندهی کودکان در مسجد
۱۰. برگزاری مسابقات ویژه کودکان (نقاشی، کاردستی، روزنامه دیواری و...)
۱۱. تشکیل گروه‌ها و برنامه‌های ویژه فرزندان هم‌سن و سال جهت ایجاد گروه‌های هم‌سال مورد وثوق
۱۲. برگزاری اردوهای زیارتی و تفریحی زیارتی ویژه دانش‌آموزان و جذب آنان به مسجد
۱۳. راه‌اندازی قرائتخانه، کتابخانه، بانک نوار، سی‌دی و نرم‌افزار در مسجد جهت استفاده دانش‌آموزان پس از فراغت از مدرسه
۱۴. تشکیل کلاس‌های ویژه آموزش قرآن، احکام، عقاید و شبهات دینی برای جوانان
۱۵. برگزاری جلسات پرسش و پاسخ ویژه جوانان و پاسخگویی به شبهات فکری و دینی جوانان
۱۶. تشکیل گروه خادمین افتخاری مسجد از بین جوانان و نوجوانان
۱۷. برنامه‌ریزی جهت اجرای برنامه‌های ویژه جوانان محل در مسجد مثل کارگاه‌های ازدواج، سبک‌زندگی، پیشگیری از اعتیاد، تفریح سالم و... با همکاری کارشناسان مجرب و ارگان‌های مرتبط
۱۸. برگزاری جلسه توجیهی با هیئت‌امنا، خادم مسجد و سایر دست‌اندرکاران مسجد جهت آموزش نحوه مواجهه با جوانان جهت جذب آنان به مسجد
۱۹. مشارکت دادن جوانان در فعالیت‌های جمعی و گروهی

۲۰. زیباسازی و رعایت بهداشت و نظافت مساجد جهت حضور جوانان
۲۱. استفاده از ظرفیت فضای مجازی جهت جذب جوانان
۲۲. گسترش فعالیت‌های فرهنگی، مذهبی و... در مسجد و مشارکت جوانان جهت اجرای برنامه‌ها
۲۳. مراعات حال جوانان در هنگام اقامه نماز جماعت
۲۴. خطابه در مورد فلسفه، اسرار و ارزش جماعات و حضور در مساجد برای جوانان
۲۵. ایجاد امکانات فرهنگی ورزشی در مسجد
۲۶. استفاده از افراد خوش صدا (مؤذنان، قاریان و مداحان خوش صدا) جهت جذب جوانان به مسجد
۲۷. تشکیل هیئت هفتگی ویژه جوانان در مسجد
۲۸. احترام گذاشتن به عقیده و شخصیت جوانان
۲۹. استفاده از مهارت‌های جوانان و نوجوانان و میدان دادن برای انجام بخشی از فعالیت‌ها در محیط مسجد
۳۰. توجه به علایق و سلیق نوجوانان و جوانان در برنامه‌ریزی فرهنگی و دینی مسجد
۳۱. انطباق محتوای برنامه‌های فرهنگی مسجد با نیازهای فکری جوانان، مقتضیات زمان و مسائل مبتلابه روز جامعه
۳۲. استفاده از تکنولوژی آموزشی روز در اجرای برنامه‌های آموزشی، فرهنگی، دینی و... مساجد
۳۳. تشکیل گروهی جهت پیگیری حضور جوانان در مسجد و بررسی علل عدم حضور جوانان و رفه مشکل آن‌ها
۳۴. رعایت «اصل آسان‌گیری» و «اصل اعتدال و میانه‌روی» در آموزش

مسائل و مفاهیم دینی به نوجوانان و جوانان از سوی مربیان دینی و مبلغین

۳۵. پرهیز از اجرای برنامه‌های یکنواخت، تکراری و خسته‌کننده

۳۶. طرح‌کردن مسائل و مشکلات نوجوانان و جوانان محله و برنامه‌ریزی

در راستای رفع و حل مشکلات آنان

۳۷. تشکیل واحد مشاوره ویژه جوانان در مسجد

۳۸. ترجمه و توضیح دعاها و اذکار به منظور رفع بعضی شبهات و ابهامات

۳۹. بیان قصه‌های لطیف و خاطرات زیبا و به یادماندنی درباره نماز و اهمیت

آن در زندگی

۴۰. تشکیل حلقه‌های مطالعاتی ویژه جوانان

۴۱. آموزش صحیح خوانی نماز به دانش‌آموزان

۴۲. تأسیس باشگاه ورزشی ویژه نوجوانان و جوانان یا اجاره یک سانس

باشگاه ورزشی ویژه نوجوانان و جوانان ورزشی

۴۳. تشکیل گروه‌های کارآفرینی ویژه جوانان و آموزش مهارت‌های فنی

و حرفه‌ای

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی راهکارهای ترویج فرهنگ اقامه نماز جماعت صبح در مسجد

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در طول سال

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. باز بودن درب مسجد از اذان طبح تا بین الطلوعین
۲. طرح بیانات بزرگان اخلاقی و دغدغه‌های مقام معظم رهبری (حفظه الله) در خصوص اهمیت نماز جماعت صبح و ایجاد انگیزه برای مردم
۳. استفاده از ظرفیت پایگاه بسیج برای تأمین امنیت نمازگزاران جهت حضور در نماز جماعت صبح
۴. تولید محتواهای اثرگذار (بروشور، کتابچه و...) با موضوع اهمیت و فضائل اقامه نماز جماعت صبح
۵. نصب طرح‌های گرافیکی مخصوص روایات اقامه نماز جماعت صبح
۶. اولویت بخشی به مسئله‌ی اقامه نماز جماعت صبح در مراسم‌ها، جلسات و...
۷. خطابه با موضوع فضائل اقامه نماز جماعت صبح
۸. خطابه با موضوع فضائل سحر خیزی و عبادت در بین الطلوعین
۹. برگزاری جلسه توجیهی با هیئت امناء، خادم مسجد و سایر

دست‌اندر کاران مسجد جهت تبیین اهمیت و فضائل اقامه نماز جماعت صبح

۱۰. طرح مباحث کوتاه و جذاب در نماز جماعت صبح

۱۱. تدارک پذیرایی بعد از نماز صبح حتی المقدور تدارک صبحانه مختصر

یا چای و...

۱۲. رایزنی با ارگان‌های مسئول برای جلب حمایت (شهرداری، اداره

اوقاف، ستاد اقامه نماز و...)

۱۳. استفاده از طلبه‌های ساکن محله مسجد جهت امامت نماز جماعت

صبح (در صورت عدم توانایی حضور امام جماعت راتب)

۱۴. مراعات حال همسایه‌های مسجد در پخش اذان صبح (عدم پخش

قرآن قبل از اذان و دعاهای بعد از اذان)

۱۵. تهیه لیستی از اعضای داوطلب جهت تماس گرفتن و بیدار کردن آن‌ها

برای حضور در نماز جماعت صبح

۱۶. ورزش صبحگاهی اهالی مسجد بعد از نماز جماعت صبح

۱۷. ارسال کارت دعوت برای خانواده‌ها مخصوصاً زوج‌های جوان و

دعوتشان به اقامه‌ی نماز جماعت صبح

۱۸. کوهنوردی دسته‌جمعی اهالی مسجد در روز جمعه بعد از اقامه نماز

جماعت صبح و دعای ندبه

۱۹. پیاده‌روی خانوادگی اهالی مسجد در روز جمعه بعد از اقامه نماز

جماعت صبح و دعای ندبه

۲۰. مناجات‌خوانی یا قرائت زیارت عاشورا بعد از اقامه نماز جماعت صبح

۲۱. تقدیر از جوانان و نوجوانان شرکت‌کننده در نماز جماعت صبح در جمع

نمازگزاران بین دو نماز مغرب و عشاء

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی نقش مسجد در ارائه خدمات عام‌المنفعه (خیریه، قرض الحسنه و...)

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه‌ی شورای فرهنگی

- در طول سال

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه:

۱. تشکیل صندوق قرض الحسنه
۲. تشویق به عضویت خانواده‌ها در صندوق قرض الحسنه مسجد
۳. تشکیل گروهی جهت رصد برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی محله و احصای مشکلات فرهنگی مثل اعتیاد، بزهکاری و...
۴. تشکیل شورای فرهنگی جهت تصمیم‌گیری برای حل معضلات اجتماعی و فرهنگی محله (با حضور اساتید حوزه و دانشگاه، معلمان و مدیران مدارس، کلانتری‌ها، فرهنگسراها و...)
۵. تشکیل گروهی جهت رصد مشکلات رفاهی مردم از قبیل آسفالت، خدمات شهری و...
۶. دعوت از مسئولین محله و شهر جهت حضور در مسجد و بیان مشکلات در حضور آنان
۷. تشکیل گروه‌های جهادی سوادآموزی، قرآن‌آموزی و... توسط اهالی محل

۸. دعوت از نخبگان و سرمایه‌های انسانی محله مثل معلمان، اساتید، جوانان تحصیل کرده، پیشه‌وران و... جهت حضور در مسجد و انجام فعالیت‌های عام‌المنفعه و برگزاری کلاس‌های آموزشی
۹. تشکیل جلسه مستمر با کسبه و بازاریان ساکن در محله جهت تشکیل گروه‌های خیریه و حمایت مالی پنهانی از نیازمندان
۱۰. دعوت از اهالی محل به ویژه بازاریان و کسبه جهت جمع‌آوری کمک‌های مالی در راستای کمک‌هزینه درمان ناتوانان
۱۱. تشکیل تعاونی‌های توزیع ارزان قیمت اجناس با محوریت کسبه محل جهت تأمین کالاهای اساسی با قیمت مناسب
۱۲. تشکیل مؤسسه خیریه در مسجد جهت جمع‌آوری نذورات جزئی اهالی محل، برای دستگیری از مستمندان
۱۳. توصیه به صاحب‌خانه‌های خالی جهت در اختیار قرار دادن خانه‌هایشان به مستأجران کم‌بضاعت
۱۴. برگزاری دوره‌های کارآفرینی و ایجاد تعاونی‌های شغلی برای استقلال فقرا و نیازمندان محله
۱۵. شناسایی بیماران بی‌بضاعت محله به صورت محرمانه و تأمین هزینه درمان آن‌ها
۱۶. تشکیل گروه‌های کارآفرین تعاونی توسط اهالی محل جهت رفع مشکل اشتغال جوانان (به عنوان مثال سرمایه‌گذاری اهالی محل جهت شروع یک فعالیت شغلی توسط جوانان)
۱۷. دعوت از کارآفرینان نمونه جهت بیان تجربیات خود به جوانان محل
۱۸. تأسیس درمانگاه خیریه یا هماهنگی با درمانگاه محله جهت معرفی افراد ناتوان مالی از طرف مسجد و عدم دریافت هزینه از طرف درمانگاه

۱۹. تأسیس باشگاه ورزشی با رعایت شئونات و اصول ارزشی مسجد

۲۰. تأسیس مهد کودک

۲۱. راه اندازی سامانه مشاوره و راهنمایی مخاطبان و ارائه خدمات فرهنگی،

اجتماعی، حقوقی، خانواده و... به عموم اهالی محل به صورت رایگان

۲۲. خطابه با موضوع اثرات خدمت رسانی به مردم و تشویق شرکت در امور

عام المنفعه

۲۳. نصب طرح های گرافیکی با موضوع روایات اثرات خدمت رسانی به مردم

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی نقش مسجد در ترویج فرهنگ ازدواج آسان

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی سالروز ازدواج حضرت زهرا (علیها السلام) و امیرالمؤمنین (علیه السلام)

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه:

۱. خطابه با موضوع اهمیت ازدواج
۲. خطابه با موضوع جایگاه خانواده در اسلام و ویژگی‌های خانواده مطلوب دین‌مدار
۳. خطابه با موضوع راهکارهای ازدواج آسان
۴. دعوت از اهالی محل به ویژه بازاریان و کسبه جهت جمع‌آوری کمک‌های مالی در راستای تأمین هزینه‌های ازدواج و جهیزیه جوانان
۵. تشکیل کارگاه‌های تسهیل ازدواج جوانان برای والدین
۶. ثبت اسامی مجردهای مسجدی در دفتر ثبت مجردها جهت معرفی برای ازدواج
۷. فراهم نمودن زمینه‌ای سالم برای آشنایی خانواده‌های دارای فرزند در شرف ازدواج
۸. راهنمایی و مشاوره قبل و بعد از ازدواج
۹. برگزاری کلاس‌های آموزشی با موضوع سبک زندگی قبل و بعد از ازدواج برای زوج‌های جوان

۱۰. اجرای خطبه عقد و برگزاری مراسم عقد در مسجد
۱۱. تشکیل صندوق ازدواج برای دادن وام ازدواج بدون بهره به زوج‌های جوان
۱۲. تشویق جوانان به در نظر گرفتن مهریه‌های پایین
۱۳. اهداء هدیه از طرف امام جماعت و اماناء مسجد به زوج‌های جوان در محل
۱۴. نصب طرح‌های گرافیکی مخصوص روایات اهمیت ازدواج و سبک زندگی اسلامی
۱۵. تأمین کمک هزینه سفر زیارتی مشهد مقدس ویژه زوج‌های جوان

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی راهکارهای مؤثر در ارتباط مسجد و مدرسه

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی اول مهر و بازگشایی مدارس

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. تشکیل شورایی متشکل از مدیران محترم مداری محله و امام محترم جماعت مسجد و مسئولین فرهنگی مسجد جهت برنامه‌ریزی برای انجام فعالیت‌های فرهنگی در مدارس و حضور دانش‌آموزان در مسجد
۲. دعوت از مدیر مدرسه جهت حضور در هیئت امنای مسجد
۳. برگزاری هیئت هفتگی در مدارس
۴. برگزاری جلسه ویژه معلمان و مدیران مدارس محله جهت دعوت به حضور آن‌ها در مسجد و نیز ترغیب دانش‌آموزان برای حضور در مسجد
۵. رایزنی با مدیران مدارس جهت بهره‌مندی جوانان مسجد از امکانات ورزشی مدارس
۶. برگزاری مسابقات ویژه دانش‌آموزان در مدارس توسط مسجد محله
۷. سرکشی به مدارس محل و برقراری ارتباط با دانش‌آموزان
۸. ارسال دعوت‌نامه به دانش‌آموزان مدارس جهت حضور در برنامه‌های مسجد
۹. تقدیر از دانش‌آموزان ممتاز علمی، اخلاقی و اجتماعی مدارس توسط

امام جماعت

۱۰. شروع اولین روزهای تحصیل دانش آموزان طی مراسمی از مسجد کلید بخورد
۱۱. با هماهنگی مدارس نزدیک مسجد، هر هفته یکی از کلاس‌های درسی دانش آموزان در مسجد برگزار گردد
۱۲. حضور امام جماعت در مدارس محل جهت پاسخ به شبهات
۱۳. برگزاری جلسه اولیاء و مربیان مدارس در مسجد جهت برقراری ارتباط با اولیای دانش آموزان
۱۴. برگزاری کلاس‌های اخلاقی احکام قرآنی در قالبی شاد و متنوع همراه با بازی و مسابقه برای دانش آموزان
۱۵. تقدیر از نوجوانانی که در مسجد نماز می‌خوانند و در فعالیت‌های فرهنگی مسجد شرکت می‌کنند با هماهنگی مدرسه در مدارس انجام شود
۱۶. برگزاری نماز جماعت ظهر در مدارس توسط طلاب ساکن در محله مسجد و برقراری ارتباط با دانش آموزان
۱۷. آموزش صحیح خوانی نماز به دانش آموزان و اعطای گواهینامه نماز
۱۸. نصب آگهی پذیرش مکبر و مؤذن نوجوان در مدارس
۱۹. شرکت دانش آموزان همراه با معلمان و مدیر مدرسه در نماز جماعت ظهر مسجد (یک‌روز در هفته)
۲۰. برگزاری اردوهای تفریحی و زیارتی ویژه دانش آموزان
۲۱. برگزاری یک کلاس درس در مسجد با هماهنگی مداری

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی راهکارهای مناسب در ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی ماه محرم و هفته‌ی امر به معروف و نهی از منکر

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. تشکیل ستاد امر به معروف و نهی از منکر در مسجد
۲. چاپ طرح‌های گرافیکی (حدیث هفته) و توزیع بین مغازه‌ها و نصب در اماکن عمومی محله
۳. خطابه با موضوع جایگاه والای امر به معروف و نهی از منکر در اسلام و تبیین چیستی این فریضه‌ی حیات بخش
۴. ترغیب و تشویق نمازگزاران برای انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر
۵. بیان سخنان کوتاه در باب امر به معروف و نهی از منکر توسط امام جماعت
۶. دعوت چهره به چهره از همسایه‌های مسجد توسط تعدادی از افراد با سابقه روشن و متدین و متعهد و خوش نام در قالب گروه مبلغین
۷. تشکیل گروه مبلغین از طلاب ساکن در محل جهت اعزام به مراسمات و برنامه‌های هیئات مسجد
۸. تبیین مراحل و شرایط و کیفیت امر به معروف و نهی از منکر
۹. برگزاری نشست‌های علمی در مراکز آموزشی با هدف تقویت روحیه‌ی اعتماد به نفس و عزت نفس در بین پسران و دختران جوان

۱۰. تهییج احساسات عمومی مردم نسبت به پاس داشت ارزش‌ها
۱۱. توجه دادن مردم به فعالیت‌های ویرانگر دشمن و مسأله‌ی تهاجم فرهنگی
۱۲. تشریح و تثبیت توانایی‌های بالقوه و بالفعل نسل جوان در پاس داشت این فریضه‌ی الهی

۱۳. ترغیب مردم و مدیران به ایفای نقش فعال در به‌سازی معنوی محیط کار
۱۴. تقبیح مدگرایی افراطی و تشریح آثار و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی آن
۱۵. برگزاری مسابقات مقاله‌نویسی با هدف احیای امر به معروف و نهی از منکر
۱۶. تبیین فرهنگ عاشورا جهت اعتلا بخشی به مفاهیم امر به معروف و نهی از منکر

۱۷. تبیین و تشریح آثار فرهنگ مخرب ابتدال
۱۸. برقراری سفرهای زیارتی برای آمران به معروف و ناهیان از منکر
۱۹. به‌اجرا گذاشتن قوانینی جهت حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر
۲۰. ترویج و اشاعه‌ی آثار شهدای محله

۲۱. فرهنگ‌سازی برای استفاده‌ی درست از وسایل نوین ارتباطی و اطلاع‌رسانی

۲۲. استفاده از ظرفیت فضاهای مجازی در گسترش فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر

۲۳. الگو قرار دادن زندگانی پیامبران و ائمه معصومین (علیهم‌السلام)
۲۴. احیاء و تقویت روحیه و فرهنگ بسیجی

۲۵. برگزاری مسابقات تألیف کتاب، مقاله و... با موضوع امر به معروف و نهی از منکر

۲۶. تشکیل حلقه‌های صالحین برای جوانان و تشویق به اجرای امر به معروف و نهی از منکر

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی نقش مسجد در تحکیم بنیان خانواده و راهکارهای مقابله با طلاق

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی روز خانواده

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. خطابه با موضوع سبک زندگی اسلامی
۲. برگزاری کارگاه‌های آموزشی با موضوع مدیریت خانواده، اصلاح روابط بین اعضای خانواده و سبک زندگی اسلامی
۳. حضور در مراسم شادی و غم خانواده‌های محله مسجد جهت برقراری ارتباط با آنان و جذب به مسجد
۴. برنامه‌ریزی کوهپیمایی و پیاده‌روی خانوادگی اهل مسجد جهت ایجاد انس و الفت
۵. طراحی و اجرای اردوها و زیارت‌های گروهی کم‌هزینه خانوادگی به‌ویژه برای اقشار کم‌درآمد
۶. برگزاری جلسات هم‌اندیشی در مسجد و دعوت از خانواده‌ها جهت بیان تجارب خود در زمینه سبک زندگی، مدیریت مصرف و...
۷. معرفی هفتگی کتاب با موضوعات مرتبط جهت تحکیم خانواده
۸. برگزاری جلسات مابین خانواده‌ها و حل اختلافات خانوادگی به‌طور مستمر

۹. تأسیس کانون مداخله در بحران طلاق در مسجد جهت ارائه مشاوره‌های لازم و جلوگیری از بروز طلاق
۱۰. ارسال دعوت‌نامه مکتوب به خانواده‌ها برای حضور در نماز جماعت یا مراسمات مذهبی و عزاداری‌ها
۱۱. برگزاری همایش خانه و مسجد و تقدیر از خانواده‌های شرکت‌کننده در نماز جماعت
۱۲. مصاحبه با خانواده‌های موفق مسجدی و چاپ و توزیع در قالب مجلات و...
۱۳. حضور امام جماعت و افراد برجسته و موجه مسجد به صورت دوره‌ای در منازل همسایگان مسجد و احوال‌پرسی و رسیدگی به مشکلات آنان
۱۴. آشنا کردن خانواده‌ها با عواقب طلاق و آسیب‌های ناشی از آن برای فرزندان و زوجین
۱۵. تشکیل کارگروهی جهت رسیدگی به مشکلات خانواده‌ها
۱۶. استفاده از ظرفیت فضاهای مجازی در آموزش خانواده‌ها
۱۷. اهداء محصولات فرهنگی و آموزشی به خانواده‌های مسجدی
۱۸. تشکیل کارگروهی جهت بررسی طلاق خانواده‌های محله مسجد و راه‌های مقابله با آن
۱۹. برگزاری دوره‌های مختلف آموزشی تخصصی ویژه خانواده‌ها جهت پیوند آنان با مسجد

دستور جلسه پیشنهادی

- راهکارهای ارتقای سطح بصیرت سیاسی و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه دهه‌ی فجر انقلاب اسلامی یا سالروز حماسه ۹ دی

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. خطابه با موضوعات انقلابی و سیاسی در مناسبت‌های ملی و مذهبی
۲. برگزاری دوره‌های ارتقای سطح بصیرت سیاسی و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی
۳. ایجاد تابلوی بصیرت در مسجد جهت نصب تصاویر و متون مختلف در موضوعات سیاسی روز
۴. تهیه و توزیع مستندها و فایل‌های صوتی و تصویری روز در موضوعات سیاسی و انقلابی
۵. تهیه و توزیع نشریه‌های تحلیلی و خبری
۶. استفاده از ظرفیت فضای مجازی جهت ارتقای سطح بصیرت سیاسی مردم
۷. دعوت از رجال سیاسی و انقلابی و برگزاری همایش‌های سیاسی و انقلابی در مسجد
۸. برگزاری جلسات سیاسی در مسجد

۹. تشکیل میز روزنامه در مسجد
۱۰. برگزاری نمایشگاه در موضوعات سیاسی و انقلابی
۱۱. برگزاری جلسات پرسش و پاسخ سیاسی در مسجد
۱۲. تهیه و توزیع بیانات و تحلیل‌های سیاسی مقام معظم رهبری (حفظه الله)
۱۳. برگزاری دوره‌های آشنایی با احزاب سیاسی
۱۴. برگزاری مسابقه با موضوعات سیاسی و انقلابی و اهداء جوایز به برگزیدگان
۱۵. برگزاری دوره‌های آموزشی روش تحلیل سیاسی
۱۶. تشکیل ستاد جریان سـاز انتخابات در مسجد با هدف ارتقاء سطح مشارکت مردمی در آن
۱۷. برگزاری جشنواره ویژه کسانی که برای اولین بار به سن رأی دادن رسیده‌اند
۱۸. تشریح کارکردهای انقلاب اسلامی
۱۹. توزیع بسته‌های فرهنگی و سیاسی بین نمازگزاران
۲۰. پخش فیلم‌های سیاسی و انقلابی کوتاه در مراسمات و بازیابی اتفاقات سیاسی و انقلابی رقم خورده در جمهوری اسلامی
۲۱. بیان سلسله‌وار تاریخ مشروطه تا انقلاب اسلامی

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی نقش مسجد در رفع معضل اعتیاد در میان جوانان محله

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در طول سال و متناسب با اولویت‌ها و نیازهای محله‌ی پیرامون مسجد

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. تشکیل کارگروهی جهت بررسی علل گرایش جوانان محله مسجد به معضل اعتیاد و راه‌های مقابله با آن
۲. تشکیل مرکز مشاوره با رویکرد دینی و رعایت اقتضائات مسجد به منظور آنکه افراد بتوانند به راحتی و بدون پرداخت هزینه مشکلات روانی خود را در میان بگذارند
۳. برگزاری پاتوق‌های صمیمانه و تشریح کامل اعتیاد و عوارض مصرف مواد مخدر برای جوانان (مشکلات روانی، افسردگی، عوارضی که بر زیبایی و ظاهر افراد می‌گذارد و...)
۴. آموزش به خانواده‌ها در جهت رفع مشکلات روانی فرزندان و اهمیت به خواسته‌های آنان
۵. ایجاد سرگرمی‌های مثبت و سازنده برای جوانان به جهت اینکه به دلایل تفننی به اعتیاد روی نیاورند
۶. تشکیل گروه‌های هنری، ورزشی و... و عضویت جوانان تا از این طریق

آن‌هایی که روحیه ضعیف و افسرده دارند، نقاط مثبت خود را بشناسند و استعداد‌های خود را شکوفا نمایند

۷. توجه ویژه به جوانانی که به لحاظ روحی و شخصیتی آمادگی بیشتری برای گرایش به اعتیاد دارند

۸. برگزاری کارگاه آموزشی برای خانواده‌ها با موضوع راهکارهای ابراز محبت و علاقه به فرزندان و همچنین رفع نیازهای عاطفی آن‌ها و جلوگیری از بحث و مجادله با جوانان

۹. حمایت از کودکان بی سرپرست محله مسجد

۱۰. حمایت از خانواده‌های فقیر محله مسجد

۱۱. همفکری با خیرین و اصناف جهت ایجاد شغل در شرایط خاص برای افراد معتاد، به نحوی که هم جنبه‌ی درآمدی برای آن‌ها داشته باشد و هم اینکه با کنترل و برنامه‌ریزی برای آن‌ها زمینه ترک اعتیاد فراهم شود

۱۲. معرفی افراد معتاد به مراکز ترک اعتیاد

۱۳. برگزاری دوره‌های آموزشی با موضوع عوامل مؤثر در پیشگیری از معضل اعتیاد

دستور جلسه پیشنهادی

- بررسی راهکارهای مناسب در ترویج فرهنگ عفاف و حجاب

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه شورای فرهنگی

- در آستانه‌ی روز عفاف و حجاب

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. جذب خواهران به نماز و مسجد با اهدای شاخه گل و دعوت نامه
۲. آموزش حجاب و موازین مرتبط با آن در مدارس توسط امام جماعت
۳. برگزاری مراسم جشن تکلیف در مسجد
۴. انتشار نشریه با موضوع حجاب
۵. خطابه با موضوع تقویت فرهنگ غیرت در میان مردان
۶. فراخوان مقاله نویسی با موضوع حجاب و اهداء جوایز به نفرات برتر
۷. تشکیل کارگروهی جهت بررسی علل بی حجابی در میان بانوان محله مسجد و راه‌های ترویج فرهنگ عفاف و حجاب
۸. جذب دختران از مدارس به مسجد
۹. برگزاری اردوهای ویژه دختران و جذب به مسجد با همکاری پایگاه بسیج خواهران
۱۰. برگزاری نمایشگاه عفاف و حجاب
۱۱. تجلیل از دختران محجبه محله مسجد
۱۲. برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه خانواده‌ها و آموزش نحوه مواجهه با

مسأله حجاب و نحوه پوشش والدین در خانه

۱۳. استفاده از ظرفیت فضای مجازی در معرفی حجاب

۱۴. برگزاری جلسات پرسش و پاسخ در مسجد با حضور دختران و بانوان

مسجدی پیرامون مسئله عفاف و حجاب

۱۵. خطابه با موضوع ضرورت حفظ حجاب و عفاف

۱۶. بها دادن به دختران در انجام فعالیت‌های مسجد

۱۷. اهداء چادر به دختران محله‌ی پیرامون مسجد در روز دختر

۱۸. ایجاد فضای سالم رقابتی در زمینه ورزش، دانش، هنر و... هدف‌مند

کردن نیروی سرگردان جوانان

۱۹. معرفی الگوی جامع و مناسب حجاب و پوشش اسلامی و ایجاد زمینه

دسترسی آسان به این نوع پوشش

۲۰. رایزنی با مراکز فروش حجاب و پوشش اسلامی جهت برپایی نمایشگاه

در محیط مسجد و ارائه تخفیف به بانوان محله مسجد

۲۱. تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی پیرامون مسئله‌ی عفاف و حجاب در

مدارس و محیط‌های آموزشی اطراف مسجد

دستور جلسه پیشنهادی

- همفکری درباره‌ی ارتقاء نظام برنامه‌ریزی فرهنگی مسجد

مقطع زمانی مناسب برای طرح موضوع در جلسه‌ی شورای فرهنگی

- در ابتدا یا پایان هر سال

پیشنهادات اجرایی متناسب با موضوع، جهت طرح در جلسه

۱. طراحی چشم‌انداز و برنامه‌ی راهبردی برای مسجد
۲. آسیب‌شناسی فرهنگی و استخراج اولویت‌های موضوعی و نیازهای مسجد و محله‌ی پیرامونی آن
۳. آسیب‌شناسی برنامه‌های فرهنگی مسجد و برنامه‌ریزی جهت رفع نقاط ضعف برنامه‌ی فرهنگی مسجد
۴. تهیه و تدوین برنامه و بودجه‌ی سالانه‌ی مسجد در بخش فرهنگی
۵. همفکری در خصوص نحوه‌ی تأمین هزینه‌های برنامه‌ای مسجد در بخش فرهنگی و برنامه‌های مناسبی
۶. بررسی وضعیت استقبال مخاطبان به‌ویژه نوجوانان و جوانان از برنامه‌های فرهنگی و مناسبی مسجد
۷. بررسی و امکان‌سنجی برای جلب همکاری بیشتر نمازگزاران و اهالی مسجد در طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی مسجد
۸. آسیب‌شناسی جلسات شورای فرهنگی مسجد و همفکری برای رفع نقاط ضعف

۹. ارائه‌ی گزارش از یک‌سال جلسات شورای فرهنگی مسجد توسط دبیر جلسه

۱۰. تقدیر از اعضای شورای فرهنگی مسجد به‌خاطر یک‌سال همراهی در این مسیر

۱۱. تقدیر از فعالان فرهنگی مسجد

۱۲. برنامه‌ریزی جهت برگزاری مراسمات هفتگی مسجد در طول سال به‌طور مثال: مراسم دعای کمیل، دعای ندبه، دعای توسل، حدیث شریف کسا، زیارت عاشورا، زیارت وارث، زیارت آل‌یاسین و... و نصب جدول هفتگی از برنامه‌های مسجد

۱۳. برنامه‌ریزی جهت جمع‌آوری صدقه به‌مناسبت اول‌ماه قمری در طول سال

۱۴. برنامه‌ریزی جهت برگزاری مراسم غبارروبی ماهانه مسجد در طول سال

۱۵. تنظیم گزارش سالانه‌ی برنامه‌های فرهنگی مسجد جهت ارائه به نمازگزاران و معاونت فرهنگی مرکز رسیدگی به امور مساجد

۱۶. نظرسنجی از اقسام مختلف مردم پیرامون فعالیت‌های فرهنگی مسجد با نگاه آسیب‌شناسانه

ب) فرم‌ها و کاربرگ‌های پیشنهادی:

کاربرگ صور تجلسه

کاربرگ صور تجلسه ی شورای فرهنگي مسجد.....			بسمه تعالی
زمان جلسه		شماره جلسه	مکان جلسه
ساعت:	روز:	تاریخ:	
اعضای جلسه			
حاضران			
غائبان			
میهمانان			
دستور جلسه			
شرح مختصر مباحث			
عناوین مصوبات جلسه			
زمان انجام	مسئول پیگیری	عنوان مصوبه	
		۱	
		۲	
		۳	
		۴	
		۵	
		۶	

● نمونه فرم تکمیل شده:

بسمه تعالی		کاربرگ صورت جلسه‌ی شورای فرهنگی مسجد.....	
مکان جلسه	شماره جلسه	زمان جلسه	
صحن مسجد	جلسه هفتم	تاریخ: ۶۹۳۱/۴/۲۱	روز: دوشنبه
		ساعت: ۸۱ تا ۰۲/۰۳	
اعضای جلسه			
حاضران	حجت الاسلام رضوانی (امام جماعت) - آقای محمد حسینیان (مسئول بسیج برادران) - آقای یآوری (مسئول بخش فرهنگی هیئت امناء) - آقای قاسمی فر (مسئول کانون فرهنگی مسجد) - آقای فرخ‌نژاد (معاون فرهنگی پایگاه برادران) - سرکار خانم نجابت (مسئول پایگاه بسیج خواهران) - سرکار خانم یامینی (عضو شورا)		
غائبان	آقای محمدزاده (عضو شورا)		
میهمانان	جناب آقای حسن نژاد (معاون پرورشی و تربیت بدنی اداره‌ی آموزش و پرورش منطقه) - سرکار خانم صدر (مدیر مدرسه‌ی ۱۳ آبان - مدرسه‌ی مجاور مسجد)		
دستور جلسه:			
۱. بررسی راهکارهای مؤثر در ارتباط مسجد و مدرسه			
۲. بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه ربیع‌الثانی از جمله ولادت امام حسن عسکری (علیه السلام) و سایر مناسبت‌های این ماه			
۳. بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های شهر یور از جمله هفته‌ی دولت، هفته‌ی دفاع مقدس و سایر مناسبت‌های این ماه			

شرح مختصر مباحث

جلسه با تلاوت آیاتی از قرآن کریم توسط برادر فرخ‌نژاد آغاز گردید و سپس حجت‌الاسلام رضوانی (امام جماعت) ضمن خیرمقدم به اعضا و به‌خصوص میهمانان گرامی جلسه، حدیثی را از پیامبر مکرم اسلام درباره‌ی غنیمت شمردن فرصت‌ها بیان کردند. سپس دبیر جلسه (آقای محسنیان) عناوین دستور جلسه را قرائت نمودند و از معاون محترم پرورشی آموزش و پرورش که میهمان جلسه بودند دعوت کردند به‌عنوان مقدمه‌ی تبیینی تحلیلی جلسه، گزارشی از جمعیت دانش‌آموزی منطقه و برنامه‌های آموزش و پرورش در بخش فرهنگی و تربیتی ارائه دهند. در این بخش آقای حسن‌نژاد، جمعیت دانش‌آموزی منطقه را به تفکیک ۱۳۰۰ نفر دختر و ۱۲۵۰ نفر پسر اعلام کردند و گزارش مختصری از برنامه‌های تربیتی و فرهنگی مدارس ارائه دادند. سپس حجت‌الاسلام رضوانی در خصوص ضرورت ارتباط مسجد و مدرسه نکاتی را بیان نمودند و از حاضران خواستند در این خصوص راهکارهایی را پیشنهاد دهند. خانم صدر نیز به‌عنوان مدیر مدرسه، پیرامون مسجد نکاتی را در خصوص چالش‌های ارتباط مدرسه با مسجد ارائه نمودند. سپس هر یک از اعضا برای ارتباط منسجم مسجد و مدرسه، راهکارهایی را مطرح کردند و مقرر شد پایگاه مقاومت بسیج با همکاری کانون فرهنگی طرحی عملیاتی را در این خصوص تنظیم و ارائه نماید.

در دومین دستور جلسه، اعضای جلسه در خصوص مناسبت‌های ماه ربیع‌الثانی از جمله ولادت امام حسن عسکری (علیه‌السلام) وارد بحث شدند و ضمن بررسی نقاط ضعف و قوت جشن‌های مناسبتی مسجد، مسئولیت‌برگزاری جشن ولادت حضرت امام حسن عسکری را بر عهده‌ی کانون فرهنگی هنری مسجد نهادند و مقرر شد سایرین هم در این برنامه با کانون همکاری نمایند.

در سومین دستور جلسه، معاون فرهنگی پایگاه بسیج میجد گزارشی از برنامه‌های پیش‌بینی شده برای هفته‌ی دفاع مقدس را ارائه دادند و حاضران ضمن بررسی نقاط ضعف و قوت برنامه‌ی سال گذشته‌ی پایگاه در این مناسبت، نکاتی را برای اصلاح و تکمیل طرح مذکور پیشنهاد نمودند.

عناوین مصوبات جلسه

عنوان مصوبه	مسئول پیگیری	زمان انجام
۱. حضور امام جماعت در مراسم آغازین سال تحصیلی در ۳ مدرسه‌ی پیرامون مسجد	حجت‌الاسلام رضوانی	دهه اول مهرماه
۲. انتشار فراخوان جذب مکبر در مدارس پیرامون مسجد در ابتدای سال تحصیلی	مسئول پایگاه بسیج	پایان مهرماه

تاجلسه آینده	مسئول پایگاه بسیج	تدوین طرح ارتباط فرهنگی تربیتی مسجد قمر بنی هاشم (علیهم السلام) با ۳ مدرسه ی پیرامون مسجد	۳.
آذرماه	حجت الاسلام رضوانی	تقدیر از مربیان پرورشی که همکاری مناسبی جهت حضور دانش آموزان در نماز جماعت خواهند داشت	۴.
شب میلاد	مسئول کانون فرهنگی	برگزاری مراسم جشن میلاد امام حسن عسکری (علیه السلام) توسط کانون فرهنگی مسجد	۵.
در هفته دفاع	معاون فرهنگی بسیج	اجرای طرح پایگاه بسیج مسجد در هفته ی دفاع مقدس (برپایی ایستگاه صلواتی)	۶.

● دعوتنامه

خواهر/برادر گرامی
 سرکار خانم/جناب آقای.....
 سلام علیکم
 با احترام، بدینوسیله از جنابعالی دعوت می‌شود در جلسه‌ی شماره‌ی ..... شورای
 فرهنگی مسجد، حضور بهم رسانید.
 پیشاپیش از حضور به موقع و فعال شما در جلسه سپاسگزارم.
 دبیر جلسه
 نام و نام خانوادگی - امضاء

دستور جلسه		
۱-	۲-	۳-
مکان جلسه	زمان جلسه	
تاریخ:	روز:	ساعت:

● نمونه تکمیل شده دعوتنامه:

خواهر/برادر گرامی
سرکار خانم/جناب آقای قاسمی فر، مسئول محترم کانون فرهنگی هنری و عضو شورای
فرهنگی مسجد

سلام علیکم
با احترام، بدینوسیله از جنابعالی دعوت می‌شود در جلسه‌ی شماره‌ی ..... شورای
فرهنگی مسجد، حضور بهم رسانید.
پیشاپیش از حضور به موقع و فعال شما در جلسه سپاسگزارم.

دبیر جلسه
نام و نام خانوادگی - امضاء

دستور جلسه

۱- بررسی راهکارهای مؤثر در ارتباط مسجد و مدرسه	۲- بررسی نحوه‌ی برگزاری برنامه‌های مناسبتی ماه ربیع الثانی از جمله ولادت امام حسن عسگری (علیه السلام) و سایر مناسبت‌های این ماه	۳- بررسی ویژه برنامه‌های مسجد در مناسبت‌های شهریور از جمله هفته‌ی دولت، هفته‌ی دفاع مقدس و سایر مناسبت‌های این ماه
---	---	---

مکان جلسه

زمان جلسه

صحن مسجد	تاریخ: ۱۳۹۵/۶/۲	روز: دوشنبه	ساعت: ۱۸ تا ۲۰/۳۰
----------	-----------------	-------------	----------------------

● اطلاعیه مصوبات شورای فرهنگی

اطلاعیه مصوبات شورای فرهنگی مسجد.....	بسمه تعالی
<p>بدینوسیله به اطلاع نماز گزاران ارجمند مسجد..... می‌رساند..... جلسه‌ی شورای فرهنگی مسجد در سال جاری در روز..... مورخه..... در..... برگزار گردید. مصوبات این جلسه‌ی شورای فرهنگی به شرح زیر می‌باشد:</p>	
	ردیف
	عنوان
<p>ضمن تشکر از توجه شما نماز گزاران ارجمند، شورای فرهنگی مسجد آماده‌ی دریافت نظرات و پیشنهادات شما می‌باشد. برای این منظور می‌توانید به امام جماعت مسجد..... یا دبیر جلسه..... مراجعه فرمایید.</p>	

● نمونه فرم تکمیل شده:

بسمه تعالی	اطلاعیه‌ی مصوبات شورای فرهنگی مسجد حضرت قمر بنی هاشم <small>علیه السلام</small>
<p>بدینوسیله به اطلاع نماز گزاران ارجمند مسجد حضرت قمر بنی هاشم <small>علیه السلام</small> می‌رساند هفتمین جلسه‌ی شورای فرهنگی مسجد در سال جاری در روز دوشنبه مورخه ۹۵/۶/۲ در صحن مسجد برگزار گردید. مصوبات این جلسه‌ی شورای فرهنگی به شرح زیر می‌باشد:</p>	
ردیف	عنوان
۱	حضور امام جماعت در مراسم آغازین سال تحصیلی در ۳ مدرسه‌ی پیرامون مسجد
۲	انتشار فراخوان جذب مکبر در مدارس پیرامون مسجد در ابتدای سال تحصیلی
۳	تدوین طرح ارتباط فرهنگی تربیتی مسجد قمر بنی هاشم <small>علیه السلام</small> با ۳ مدرسه‌ی پیرامون مسجد
۴	تقدیر از مربیان پرورشی که همکاری مناسبی جهت حضور دانش آموزان در نماز جماعت خواهند داشت
۵	برگزاری مراسم جشن میلاد امام حسن عسکری <small>علیه السلام</small> توسط کانون فرهنگی مسجد
۶	اجرای طرح پایگاه بسیج مسجد در هفته‌ی دفاع مقدس (برپایی ایستگاه صلواتی)
<p>ضمن تشکر از توجه شما نماز گزاران ارجمند، شورای فرهنگی مسجد آماده‌ی دریافت نظرات و پیشنهادات شما می‌باشد. برای این منظور می‌توانید به امام جماعت مسجد (حجت الاسلام رضوانی) یا دبیر جلسه (آقای محسنیان) مراجعه فرمایید.</p>	

« پیوستها

« آیین نامه شورای فرهنگی مسجد (اصلاحیه، مصوب شهریور ۵۹۳۱)»

الف) تعریف:

«شورای فرهنگی مسجد» مجمعی است مرکب از امام جماعت و مسئولان و نمایندگان ارکان و تشکل‌ها و فرهیختگان هر مسجد است که به منظور هم‌افزایی لازم در اجرای بخشی از برنامه‌های فرهنگی، عمومی و مناسبی در هر مسجد تشکیل شده و سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه مزبور را بر مبنای استفاده حداکثری از توان و ظرفیت اهل مسجد و اهالی محلی و نهادهای ذیربط، تحت مدیریت امام جماعت بر عهده دارد.

ب) اهداف:

۱. اقامه باشکوه نماز جماعت در سه وعده به عنوان اولین شاخص عمران معنوی مسجد؛
۲. احیاء فرهنگ زندگی ساز امر به معروف و نهی از منکر در محله؛

۳. تقویت انس و الفت امام جماعت (به عنوان مدیر مسجد) با اعضای پایگاه بسیج، کانون‌های فرهنگی-هنری و سایر ارکان و فعالان مسجد به عنوان برادران دینی و خادمان خانه خدا؛
۴. بهره‌گیری از خرد جمعی و جایگزین نمودن فضای مشورتی و شورایی به جای سلايق فردی؛
۵. هم‌افزایی فکری و اجرایی فعالان جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی در برابر جنگ نرم دشمن؛
۶. به نمایش گذاشتن اتحاد و انسجام یاوران نظام مقدس جمهوری اسلامی در اصلی‌ترین پایگاه دفاع از ارزش‌ها؛

ج) مأموریت‌های شورای فرهنگی مسجد:

۱. سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در جهت نیل به اهداف مدنظر در مسجد‌الگو؛
۲. تعیین سهم و تقسیم کار میان تشکل‌ها و فعالان فرهنگی مسجد در ارتباط با برنامه‌های مصوب، به تناسب امکانات و ظرفیت هر یک از آن‌ها؛
۳. هدایت فعالیت‌های فرهنگی مسجد در حوزه‌های بصیرتی، تربیتی و مناسبتی؛
۴. تلاش در جهت جذب حداکثری مخاطبان، علی‌الخصوص نوجوانان و جوانان
۵. آسیب‌شناسی فرهنگی محله و سنجش میزان اثربخشی برنامه‌ها در کاهش و کنترل آسیب‌ها
۶. احصاء، مطالبه و به میدان آوردن توان و بضاعت دستگاه‌ها، نهادها، مراکز فرهنگی-اجتماعی دولتی و غیردولتی در جهت تقویت برنامه‌های

مسجد

۷. شبکه‌سازی فعالان فرهنگی محل در برابر جبهه معارض فرهنگی انقلاب اسلامی
۸. جهت‌دهی کلی برنامه‌ها به سمت ترویج اخلاق حسنه، الگوهای زندگی اسلامی و ارزش‌های انقلابی
۹. اصل قرار گرفتن فعالیت‌های قرآنی از قبیل: حفظ، روان‌خوانی، قرائت و تفسیر
۱۰. بهره‌برداری از فناوری‌های نوین ارتباطی در فعالیت‌های فرهنگی

د) اعضای شورای فرهنگی مسجد:

۱. امام جماعت به عنوان رییس شورا؛
۲. فرمانده پایگاه بسیج برادران به عنوان دبیر شورا؛
۳. مسئول فرهنگی هیأت امنای مسجد به عنوان عضو؛
۴. مسئول کانون فرهنگی-هنری مسجد به عنوان عضو؛
۵. مسئول فرهنگی پایگاه بسیج برادران به عنوان عضو؛
۶. مسئول بسیج خواهران پایگاه مقاومت مسجد؛
۷. یک نفر از آقایان مجرب در عرصه‌های فرهنگی به انتخاب امام جماعت
۸. یک نفر از بانوان مجرب در عرصه‌های فرهنگی به انتخاب امام جماعت

« تبصره ۱: دعوت و حضور شخصیت‌های حقیقی و حقوقی اثرگذار در عرصه‌ی فرهنگی محل، به اقتضای مباحث مطروحه در هر جلسه، از قبیل: مدیران شورایی یا سرای محله، خانه‌های فرهنگ، مدیران مدارس،

فرماندهان نیروی انتظامی و... به عنوان میهمان وبدون حق رأی، می تواند موجبات ارتقای سطح کیفی تصمیمات شورارافراهم نماید.

« تبصره ۲: در مساجدی که سابقه تشکیل پایگاه بسیج یا کانون فرهنگی وجود ندارد، با نظر امام جماعت محترم، افرادی به صورت جایگزین موقت، مسئولیت را بر عهده می گیرند و پس از تشکیل اولین جلسه شورا، تأسیس پایگاه بسیج به عنوان یک ضرورت در دستور کار قرار خواهد گرفت. در ارتباط با فقدان کانون فرهنگی-هنری، اقتضائات مسجد و تشخیص نیاز از سوی رئیس شورای فرهنگی ملاک عمل خواهد بود.

« تبصره ۳: پس از تشکیل شورای فرهنگی مسجد، مسئول فرهنگی هیأت امناء که در شورای فرهنگی نیز عضویت دارد، مسئولیت ایجاد هماهنگی و تبیین رویکردهای شورای فرهنگی برای هیأت امناء را بر عهده خواهد داشت.

« تبصره ۴: تشکیل کمیته های موضوعی مثل: کمیته تبلیغات و اطلاع رسانی، کمیته طرح و برنامه، کمیته خانواده و بانوان و... ذیل شورای فرهنگی به اقتضای نیاز، می تواند در تسهیل و تسریع تحقق اهداف مدنظر مفید و مؤثر باشد.

ه) اختیارات شورا

امام جماعت به عنوان رئیس شورای فرهنگی و مدیر مسجد، راهبری شورا را بر عهده دارد و پس از مراجعه به خرد جمعی و أخذ نظر مشورتی اعضای محترم، جمع بندی نهایی را انجام و مصوب خواهد کرد.

و) وظایف دبیر شورا:

تهیه و تنظیم صورت جلسه‌ها، ابلاغ، پیگیری و نظارت بر تحقق مصوبات، همچنین تعیین زمان و چگونگی برگزاری جلسات و در نهایت تعیین و اطلاع‌رسانی دستور جلسات از جمله وظایف دبیر شورا می‌باشد.

ز) دوره‌ی تشکیل جلسات شورای فرهنگی:

جلسات شورای فرهنگی مسجد متناسب با نیازها و ظرفیت‌های مسجد و تشخیص رئیس شورا، به صورت هفتگی، دوهفتگی یا ماهانه خواهد بود، لیکن تشکیل جلسات به صورت دوهفته یک‌بار توصیه می‌گردد.

نمونه فرم‌ها جهت تکثیر:

کاربرگ صورت جلسه

بسمه تعالی			کاربرگ صورت جلسه‌ی شورای فرهنگی مسجد.....		
مکان جلسه		شماره جلسه		زمان جلسه	
اعضای جلسه		تاریخ:		روز:	
حاضران					
غائبان					
میهمانان					
دستور جلسه					
شرح مختصر مباحث					
عناوین مصوبات جلسه					
عنوان مصوبه		مسئول پیگیری		زمان انجام	
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					
۶					

● دعوتنامه

خواهر/برادر گرامی
 سرکار خانم/جناب آقای.....
 سلام علیکم
 با احترام، بدینوسیله از جنابعالی دعوت می‌شود در جلسه‌ی شماره‌ی ..... شورای
 فرهنگی مسجد، حضور بهم رسانید.
 پیشاپیش از حضور به موقع و فعال شما در جلسه سپاسگزارم.

دبیر جلسه
 نام و نام خانوادگی - امضاء

دستور جلسه		
۱-	۲-	۳-
مکان جلسه	زمان جلسه	
تاریخ:	روز:	ساعت:

● اطلاعیه مصوبات شورای فرهنگی

اطلاعیه مصوبات شورای فرهنگی مسجد.....	بسمه تعالی
<p>بدینوسیله به اطلاع نماز گزاران ارجمند مسجد..... می رساند..... جلسه ی شورای فرهنگی مسجد در سال جاری در روز..... مورخه..... در..... برگزار گردید. مصوبات این جلسه ی شورای فرهنگی به شرح زیر می باشد:</p>	
ردیف	عنوان
<p>ضمن تشکر از توجه شما نماز گزاران ارجمند، شورای فرهنگی مسجد آماده ی دریافت نظرات و پیشنهادات شما می باشد. برای این منظور می توانید به امام جماعت مسجد..... یا دبیر جلسه..... مراجعه فرمایید.</p>	

